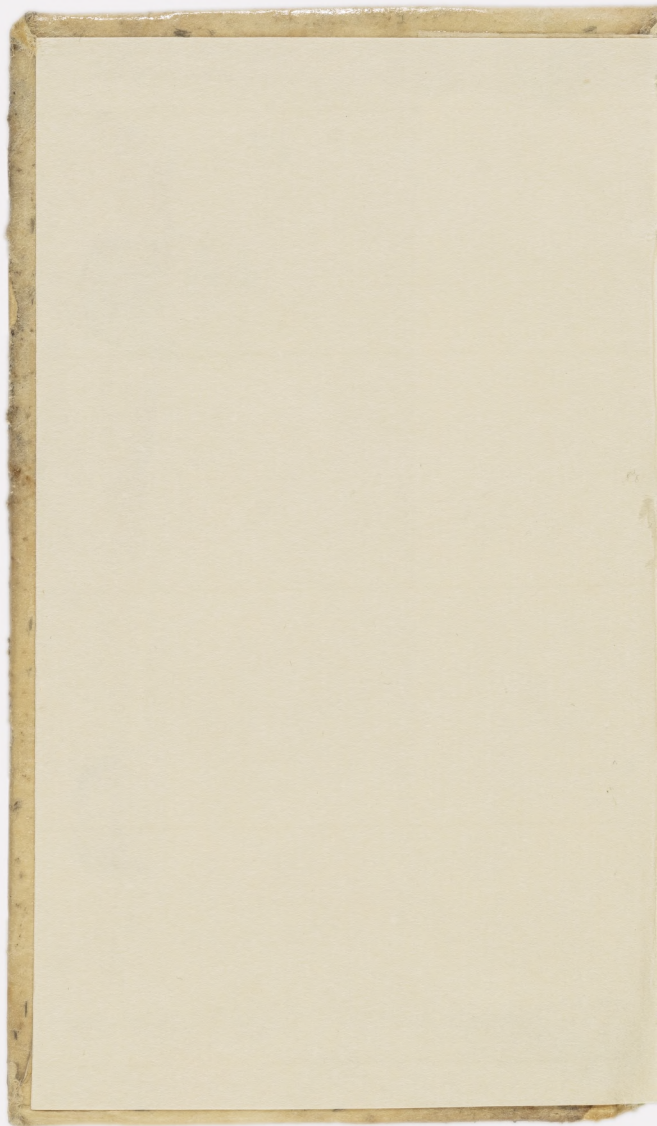
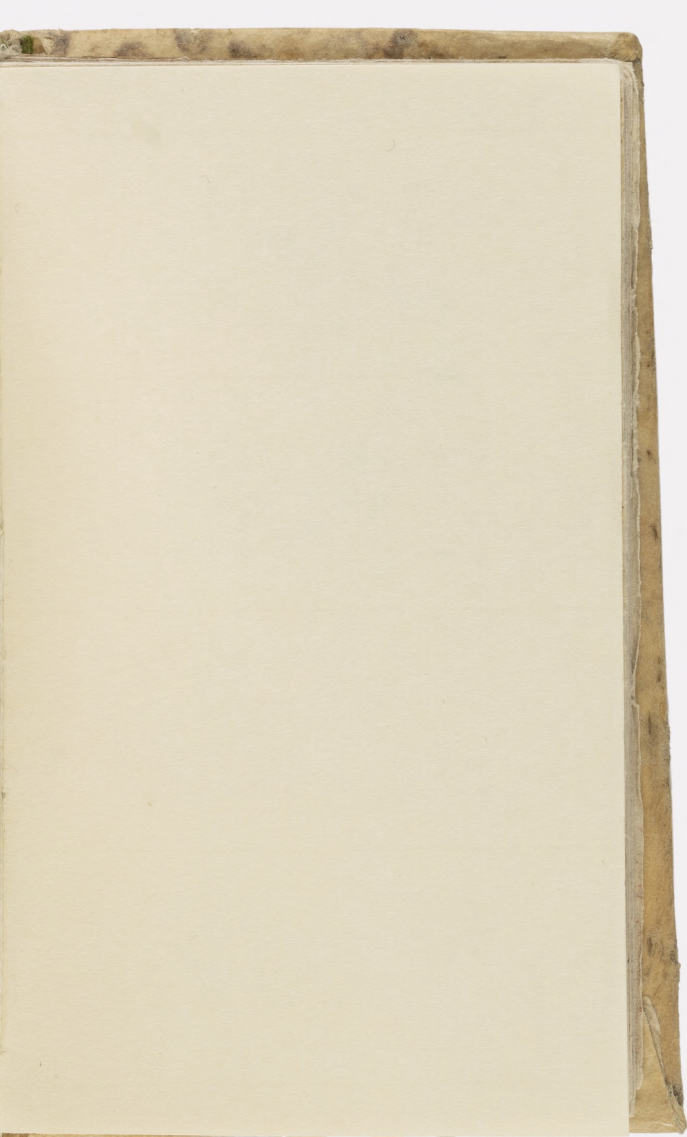
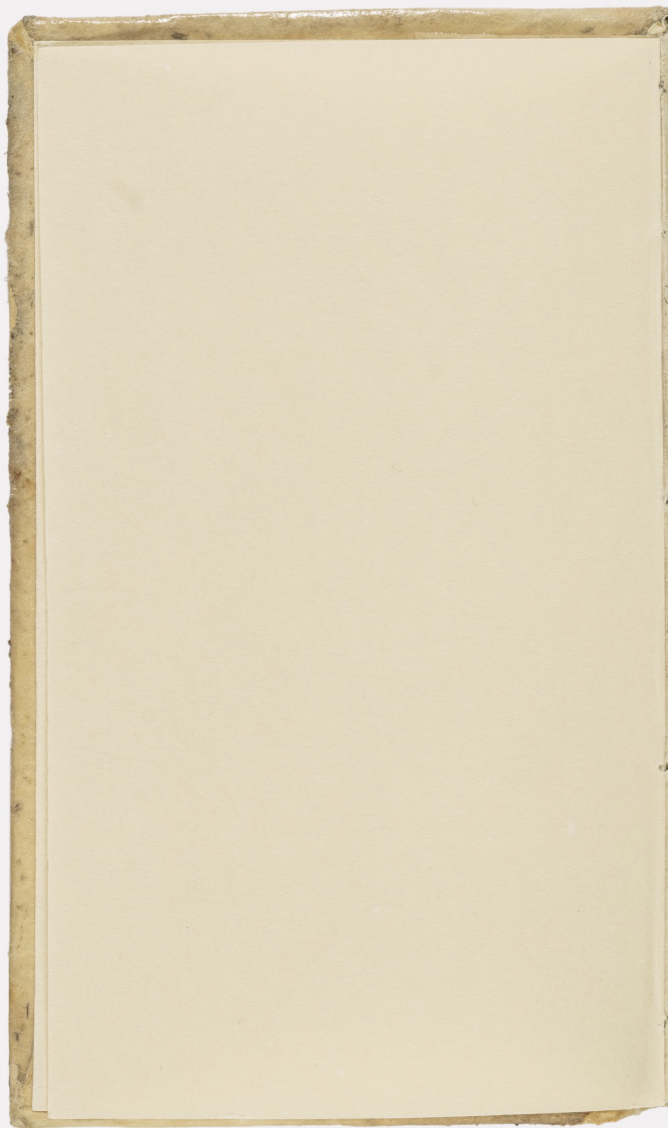
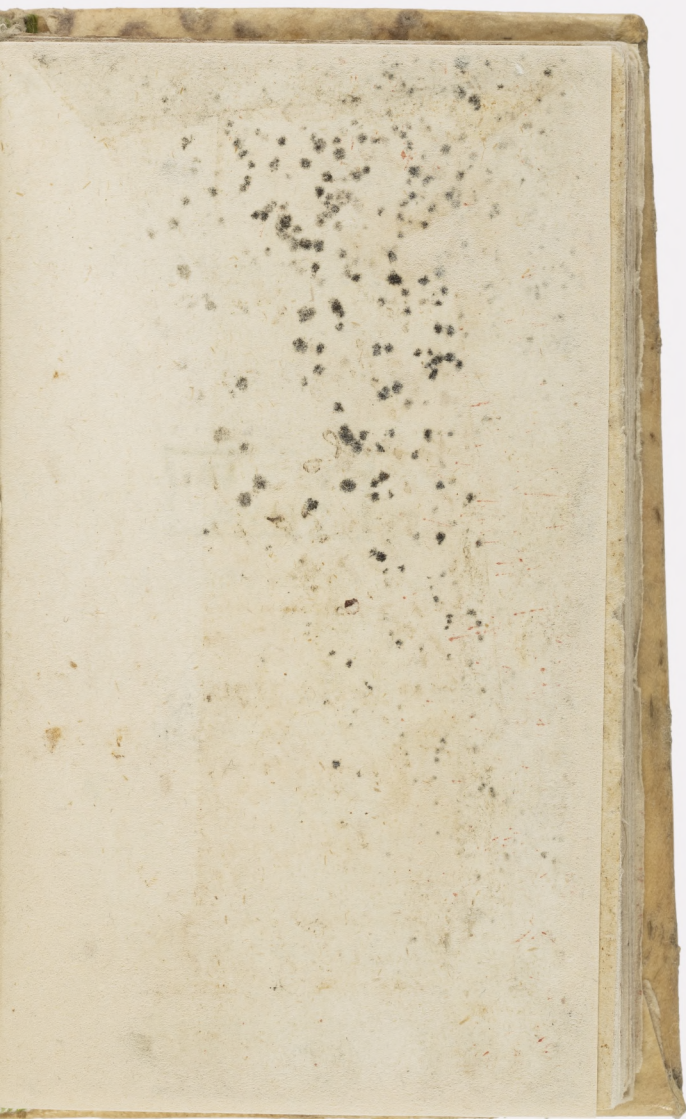

Example

W. M. B. P.

Opole.

4147 st.

WBP

Opole

2-461/41

DICTIONAMINA
POLITICA,

*Exquisitis Regulis, Chri-
stiano-Asceticis, Politicis ac
Moralibus,*

EX OPERIBUS

Reverendi Patris

JOANNIS EUSEBII,

Nierembergii Soc. Jes.
selectis.

*Ex Hispano Latinè versis, in
usus breviter compendiatiss.*

HERBIPOLI,
Sumptibus QUIRINI HEYL,
Bibliop. Aulico-Academici,

1687.

Cum permissu Superiorum.

DICTAMINA

POLLITICA

Expositio Regni, Omnis

Sanctae Romanae

Imperii

EX OPERIBUS

Reverendi Patris

JOHANNIS EUSEBII

Nicombergae Soc. Jes.

1628.

Ex Typographia

Joannis Eusebii

1628

HELVETII

et QUIRINI HELVETII

Academici

1628

Genevae

DICTAMINA CHRISTIANA DECAS I.

I.

Alor est rerum, utilitas ejus
 ulus. Cythara non sonat nisi
 pullata, & fax extincta non
 illuminat. Non omnes no-
 runt Fide uti, nequē multi,
 uti par est, vivere in illa. Verā quidem
 Religione gaudent Catholici, sed usu
 ejus duntaxat boni, vitā justī. Quid pro-
 dest tam grandis possessio, si careas usu-
 fructu?

2. Res meritò deploranda! adeò nos
 incautos vivere, ut minor cura sit lumi-
 nis Fidei, ac lucernæ. Ne in noctis ob-
 scuro deviemus ad cœnum, auxiliari lu-
 mine præcavemus; ne quis in densissimis
 mundi hujus tenebris æternitatis discri-
 men adeat, ut præceps corruat, nemo est
 qui Fidei facem admoveat,

A

3. Qui

3. Qui non operatur bene, Fidem habet otiosam: qui operatur male, mortuam. Non quiescamus in hoc, ut coeleste illud donum inhaereat nobis; agamus, ut & appareat esse. Dum animus inest, donum est, dum in opus transit, sanctum. Non sufficit esse in intellectu, sit & in manibus. Per illum credimus vera, cum his credimus verè.

4. Caritas vita est Fidei, inde animatur, & nascitur esse. Non satis est, Christiane, ut sis fidelis, opus est esse iustum quoque. Quid honoris DEO obvenit à malis? quid boni à mortuis? Iustus est, qui ex Fide vivit; vivit verò per charitatem: quemadmodum corpus ex cibo vivit, sed mediante animâ, quæ vivificat corpus.

5. Non solum ut credas, Fides proficit; prodest ut & intelligas, & opereris. Quem veritates æternæ convicerint, non potest non malè sentire de temporalibus. Qui verò utrumque conjungit, ille enim verò opera præstiterit Christiano digna.

6. Auxi-

6. Auxiliari vitro, quo brevior visus adjuvatur in corpore, eodem mentis acies hebetatur. Oculus animæ Fides est, ocularia passiones: per has quidquid intuitus fueris, colore vitri imbutum credes. Sat acutus est oculus Animæ, si expers passionum sit, pravi quæ affectibus liber; non eget fallaciâ vitrorum.

7. Qui vel oculis obligatis, vel per obscuros meatus ducitur, acie licet optima instructus, negliget tamen perfacile, quidquid ei vel pretiosissimum occurrerit. Idem evenit Fidei lumine imbuto, qui ductum illius non sequitur.

8. Si res contueremur oculis Fidei, non sensuum, aut opinionis, minus foret, quod nos affligeret, & plus quod felicitaret. Fallimur non luminis defectu, sed admixtione.

9. Fidei dogmata non solum in seipsis certa sunt, sed & in eo, quod pollicentur. Qui ad aliud lumen objecta expendit, videbit nihil, & instar cæci oberrabit.

10. Non ineptè dictum fuit à quo-

piam, intentionem veluti ſagittam rectà tendere ad ſcopum. Quod ſi autem ſagittarius orbus ſit oculis, quò ſe telum feret? Quem Fides non direxerit, toto ſanè cœlo aberrabit.

DECAS II.

11. Senſus noſter ſimilis eſt trigono: hoc reddit objecta quidem, ſed inverſa, conſulaquè colorum ſerie, tametſi viſui non ingrata. Vix aliter judicamus de rebus: invertimus, & alias reddimus ac ſunt. Quod mundus honorificum cenſet, vile eſt; cui felicitatis famam attribuit, calamitoſum. Errori huic nemo aliſi niſi Chriſti doctrina medebitur.

12. Emorientes prunas ſuſſando excitas: redanimatur & Fides exercitio veritatum, quas illa docuerit. Quis intendente ſe gelu non accedit ad ignem? Plus omni frigore conſtringit animum pavor æterni Numinis; ei mitigando Fides proderit, & inflammabit amore vehementiſſimo.

13. Prunæ jam cinere ſuo obduſtæ

NON

non candent amplius: videas quoque Eidei lumen exinde non fulgere, quod pulvere rerum temporalium sese obruit. Sordeat illi tellus necesse est, qui purissima cali dogmata menti suæ cupit inscribi.

14 Quis dubitet, dare pollicita, quàm danda polliceri difficilius esse? inde reperias quàm plurimos, in cruciatus, & mille mortes pro Fide inflammatos; ast ubi voluptas allicit, aut sensus invitat; cereos, & in lapsum pronissimos. Ingemiscunt ab alijs Numen offendi, ignari à se coiti Idola Cupiditatum.

15. Sapientis cujusdam pronunciatum est, pluris esse semel dedisse, ac bis promississe. Ego verò dixerim, præstare longissimè opus virtutis unicum, sed certum, proposito duplici dubij eventus.

16. Spes alimentum est vitæ. Quod si humana, quæ fallax est, alleviat, & solatur nos in oneribus, quibus hic gravamur; quanto magis Divina enervabit omnem sensum, & acerbiteratorem doloris.

17. Usus spei Divinæ convenit Chri-

stianoperspectum esse, ut noverit, quâ & quâ parte adhibenda sit. Quorundam lapidum hoc pretium est, quòd cordi appressi mœstiriam tollant ; Spes firma in Deum docebit te semper gaudere, loquè, quod speres, cœli obtutum malorum omnium , quæ terra minatur, illiadem profligabis. Solâ illius oblivione pateris: illuc obverte animum, & defines tristari. Non affligeris nisi ex culpa propria.

18. Metuentibus Deum misericordia promittitur, eisquè certior est, ac sperantibus in illam, aut peccando præsumentibus de illa. Potest pœnitens sperare veniam; præsumptuosus non habet, quod metuat, nisi pœnam.

19. Præsumens de misericordia Divina plus periculi habet ejus amittendæ, quàm spei, omittendæ. Temeritatem dixerim Diabolicam, non virtutem Theologicam.

20. Spes certa vicariæ possessionis est, & præcox dominium. Miles Alexandri omni possessione in patriâ relicta, rogan-

ganti, quid sibi relinqueret: *Spem*, inquit, *acquirendorum*. Rem mundi omnem non ægrè dimiserit, cui spes est melioris indispensanda in cœlo. Totum licet abjecerit, adhuc habiturus est abundè.

DECAS III.

21. Obstupescimus Alexandri animum, ambientis non unius orbis possessionem. Amplius aliquid audet *Spes Christiana*; tentat etiam occupare cœlum.

22. Nimiùm se abjicit, qui temporarium bonorum vel spem sibi facit, vel alit. Rusticum vorum hoc est, non mentis ingenuæ; & qui cœlum ob ista fatigat, præsumit uti Deo, quasi trapezita suæ cupiditatis.

23. Non tanti est mundum universum lucreri, quàm si salutem tuam expectas per merita Christi. Si perseveranter id egeris, jam possessor es cœli: adeo æquè certum est consequi, ac petiisse. Quid plura? Dei verbum est pollicentis se daturum. Quod ille affirmat, veritas est infallibilis; quod spondet, certa securitas.

24. Fallax eſt ſpes omnis humana , certio- rem fidei - jufforem non habet , quàm, quæ pro ea ſpondet , fortunam. Vide cui baſi inſiſtat? Quàm firmioribus longè ſuſtentaculis innicitur Spes Divi- na! Bonitati Numinis, meriti Redem- ptoris, & patrocini Virginis.

25. Sat benè dotatum filium relin- quit Pater , qui in campo occumbens militaris officij ſcribit hæredem : inde enim Reges obſtringi ſolent ad præmian- dum. Hæreditas noſtra ſunt merita Chriſti, per illam obligamus Deum ad remunerandum, quidquid agimus.

26. Diligere Deum multorum eſt, verè diligere, paucorum. Amare enim arduum nemo dixerit; aſt amare ſuper omnia, hic punctus, & difficultas. Illud ad ſummum dixerim, benè velle, hoc ve- rè amare eſt; ad quod facilitandum ſola valet gratia Divina.

27. Amare, à quo non poſſis amari, erroris eſt: amare à quo poſſis non ama- ri, periculi: amare à quo non poſſis non amari, ſi ames, ſecuriſſimæ eſt felicitatis.

Por.

Porrò errorem illum reperias in amore temporalium, periculum in amore hominum, securitatem in amore Dei.

28. Amare Deum, quia creavit nos, observantia est filialis : amare eundem quia redemit nos, obligatio est servilis : amare illum, quia cœlo donaturus est, lucrum est gloriosum : amare, quia amat nos, gratitudo necessaria : amare, quia nobis bonus est, benevolentia justa : amare, quia est, qui est, subtilitas amoris, complectens nomina omnia, observantiæ, obligationis, lucri, gratitudinis, benevolentix, & respectûs.

29. Fides est fenestra cœli, spes scala, charitas sola ascendit, & cœlum subintrat. Per fidem intuemur à longè, quæ orbis alter obteâta tenet. Per spem elevamur à terra, ut subeamus cœlum ; Per charitatem ingredimur.

30. Christus est titulus gloriæ, & syngrapha nostræ salutis. Prò quanti æstimatur folium unicum divite censu inscriptum ! & quâ non solet sollicitudine asservari ! Non minorem curam, aut

æstimationem nobis imponat pretiosissima charitas, cui inserta est executio prædestinationis nostræ.

DECAS IV.

31. Esse infame habet culpa, omnem superans malitiæ nomenclaturam. Pænâ potest esse horribilis, at non mala. Peccatum malitiâ excellit barathrum inferorum. Non est exaggeratio, quod Anselmus dicebat, sed obligatio Christiana. *Si unâ, inquit, parte sese objiceret peccati faditas, alterâ terre et inferni horribilitas, cogeretq, alterutrum sustinere; prius me ad inferna devolverem, quàm peccatilibem admitterem.* Maluisset nempe absquè peccati noxâ subire infernum, quàm contractâ maculâ cælo recipi.

32. Amor spoliū est Divinitatis: meretur totum, quidquid est Dei. Odium pro Lancea habet, quo peccatum configit. Hoc tam horribile monstrum nemo propè accesserit: feriendum est à longè, id est, quâ nocere consuevit, occasio tollenda. Proderit hic Parthorum ingenio uti, id est, fugiendo ferire.

33. Bannitus latrocinatur in viis, dæmon in occasionibus: utrique istic felicius præda obvenit. Peccandi occasio æquè fugienda est, ac specus draconum: tutius hic delitueris à morfu bestię, quàm ibi à vulnere peccati. Quid dicam? occasio spelunca est Sathanæ, os inferni, insidiæ habitantis peccati.

34. Nemo læditur, nisi à seipso. Nihil enim nobis nocere poterit, ac culpa peccati, ad quam nemo invitus cogitur. Idcirco qui sponte se vulnere obijcit, suæ causa est læsionis. Cæcutit mundus ad hanc lucem veritatis. Verùm quid fulgoris decedit Soli, quod cæcus cum non videat?

35. Falsa est impiorum jaçtancia: peccavi, & nihil mihi accidit triste. Sanius est, quod consulo: non pecces, & nihil tibi eveniet mali; non pecces, & nihil non obveniet boni. Quem peccatum non afficit, inter calamitates felix est. Idem reputa inculpatum esse, ac fortunatum.

36. Quorum mentis ingenuitas, aut

generoſa, quâ imbuimur, agendi metho-
dus, niſi cum Deo utamur? Tameſi
ille æternum ignoraret culpas noſtras,
non tamen committenda foret vel unica.
Tâm ſerviendum Deo eſt propter ſeip-
ſum, quàm fugiendum peccatum pro-
pter idipſum.

37. Deus propter ſe ſolùm amandus
eſt. Idem penè peccatum habet. Licet
non foret Dei offeſa, ſeipſo tamen ab-
ominandum eſſet. Adverte Chriſtiane!
quid Ethnicus dixerit: quantumvis con-
ſtaret mihi ignoraturos homines Deum-
què condonaturum, non delinquerem
tamen, ſolùm ob peccati turpitudinem.

38. Commendatiſſima devotio eſt,
colere Virginem in precatoriis corollis.
Hanc longè exceſſeris abſtinendo à pec-
cato, quo ſcilicet denuò crucifigis filium
illius. Annè poſſibile cenſeas, Matrem
ab illo diligi, qui in ejusdem conſpectu
nulla ex cauſa filium perimit amantiſſi-
mum?

39. Sublimiora dogmata Chriſtianus
habet, quàm Philoſophia dictarit. Di-
ſce-

scedere vel unguem à mensura temperantiae, Aristoteles vitium judicavit. Nobis Pœnitentia virtus est, quâ docemur profectum animæ sanctè redimi corporis jacturâ.

40. Virtus, non negârim, medium teneat oportet; at perfectio Evangelica plus ultra se extendit, & attingit etiam extrema. Lex rationis est mentibus insita: alteri non feceris, quod tibi fieri non vis. Evangelium supereminet Rationi: vult à te proximo fieri, quod non cuperes fieri tibi. Nanquid non verus Christi discipulus honorari vult proximum suum; ipse despici, & vilipendi? benè & molli-ter haberi alios; se tractari rigidè, ac severè?

DECAS V.

41. Si, nasci hominem absquè manibus, monstrum est naturæ, nunquid erit monstruosum magis, manibus integris nunquam uti? imò, ne vellemel attollas, mortem potius oppetere? Manus fortissima est Fides, quæ facili nisu levat pondus

totius æternitatis; Manus longissima est spes, extenta pertingit ad cælum usquè. Hac geminâ virtute veluti totidem manibus instructi sumus. Fide libremus pondus gloriæ cum mundi vanitate; Spe firma adhæreamus cælo, ut Charitas accipiat coronam suam.

42. Plus debet Christianus pro minima inspiratione à Deo ipsi immissa, quàm omnes Angeli pro universa gratia, & gloria, quâ dotati sunt. Pro hac non opus erat sanguinem fundere; verùm ut vel unica cogitatione sancta homo imbueretur, Christus mortuus est in Cruce. Pro inspiratione unica debemus Deo pretium infinitum, quia ob illam obstringimur meritis Christi pretio, & dignitate infinitis. Pro quantum debitum! sumus, quæso, fideles Deo, ut aliquantum satis faciamus illi, qui tam solers fuit, ut benefaceret nobis.

43. Si Deus fuisset mancipium, & homo Deus, non potuisset (ita differit S. Thomas) plus fecisse pro illo, quàm nunc præstitit. Redemit enim homines,
non

non Angelos. adverte beneficij magnitudinem! factus homo, non Angelus. Quanta dignitas humanæ conditionis! & quàm insipiens, qui ad aliam anhelat in mundo!

44. Ergonè homines pejus tractent Deum suum, quàm spiritus damnati? Illi unico peccato, eoquè cogitationis duntaxat offenderunt Deum; at nos in quantis delinquimus, non cogitatione solùm, sed opere, eoquè multiplici!

45. Cha, herba Indica, repurgando stomachum, reliquo corpori vires dat, & alimentum. Qui delinquendo delinquitur, regerat confitendo peccata sua, sequè restituet vigori pristino. Herbam istam depereunt Indi, & utuntur quotidie; & qui Christianus non appetit Sacramenta, pharmaca immortalitatis, saltem quot hebdomadis sumenda?

46. Qui, uti par est, Sacramenta frequentat, aut semper est in gratia Dei, aut potiori tempore. Non est profectò exile bonum, minùs aut nullatenus periclitari, ne mors inopina peccato subiectos obruat,

ruat. Securitatem hanc præstant illa pignora salutis.

47. Utendi hoc mysterio terminum optimum statueris octavum quemquæ diem, si culpâ lethali carueris. Huic enim si obnoxius sis, punctum omne mora est longissima; saltem ne differito in crastinum. Quæ enim temeritas foret cum peccato obdormiscere, & actualem Dei inimicum omni momento periclitari?

48. Cura corporis longissimè differt à medela animæ. Illa sumptuosa est, hæc proficua. In Sacramentis utrumque habes: & medentur, & ditant. Ager corpore, dum sanus fiat, non curat e genus effici; & quomodo infirmus animo non totâ cupiditate anhelet ad salutem simul, & divitias.

49. Sæpè medendi ratio peior est ipsâ ægritudine. Dolor dolore pellitur, & plûs sæpè torquet ferri sævitia, aut potionum amaror, quàm vis morbi acerri-
ma. Ast medicamenta animæ suavia sunt, leniunt & medentur, Quid times adire
divi-

divina myſteria? non prolidunt ſanguinem, non urunt, non ſecant.

ſc. Bene operare, dum tempus eſt: Nam in extremo illo die, quo nequē proderit pretioſiſſimus Chriſti ſanguis, nequē aderit interceſſio Virginis; quo terra fugiet, cœlum recedet, uti ſcriptura loquitur; tunc ſola, quæ feceris, aſſistent opera bona.

DECAS VI.

ſ1. Parùm differt à deſperato, qui obfirmavit vivere abſquē alimento. Deſperatio eſt defectus orationis in Chriſtiano. Hoc illa eſt animæ, quod cibus corpori, imò ut cum Chryſoſtomo loquar, ipſa anima animæ. Non ſperet ſe diu viſurum in gratia, qui non ſe continuò ſuſtentat oratione.

ſ2. Nolle edere cùm habeas, deſperatorum eſt, aut inſanientium; non poſſe edere, ægrotorum; non edere, egenorū. Oratio cibus eſt animæ; qui inde non alitur, vel gratiâ pauper eſt, vel ſpiritu æger, vel mente captus, aut demùm deſperati inſtar damnationi proximus.

53. Si cæco diceret, Regem coram adesse, nonne componeret gestus omnes in reverentiam? Quid refert non videri à te Numen, quod colis, si noveris tibi adſtare? Fides, non oculus, venerationem imperat. Unica vox Angelitotum Iſrælem contreruit. Propior tibi Deus est, ac vox illa populo: cur non adoras Majestatem? cur non trepidas? non concuteris?

54. Quis fervorum tanta ſedulitate ſamulatus est hero, ut ab ejus latere nunquam abceſſerit? Omni vitæ tempore penè dixerim in mancipium habuiſti cœleſtem ſpiritum, nullo unquam momento morum pravitate abſterritum. Numer annos hujus obſequij, forſan ſexaginta; ſint decem duntaxat: nonne multum est ad gratitudinem? Et tamen vix memoria est tam exquisiti obſequij, tam obſequioſi amoris.

55. Admiranda fuit memoria Mithridatis viginti duarum linguarum tenax: præſtantior est, quæ unius Mortis unquā non meminert: prodigium ſit aliquando

ob.

oblivisci. Unicum temporis punctum, quod decurrit æternitas, curas quinque exhaustiat totius vitæ. Vivimus enim respirando, penè dixerim expirando, id est, imagine animæ agendæ. Quoties igitur respiramus, toties mortis meminerimus.

§6. Mors à longinquo efficitur bona, adverso naturæ more, quæ agentibus vult materiam adesse, ut queat laborare. Mors, ubi præsens est, rarò redditur bona, fieri vult, antequam adsit. Periculosum est tàm mori discere, cùm moriendum est.

§7. Si medicamentum proflaret, quo defuncti reviviscerent, quid non prodigeres in illud? Medela Animæ hoc virtutis habet, resuscitat mortuam, & vigori suo reddit. Hæc gratis venditur, & nemo comparat!

§8. Curam Animæ, quam Deus im-poluit, non exple tollendo duntaxat peccatum: excindenda quoquè sunt vitia, damna avertenda, radix evellenda. Culpas tollit confessio, passionum mortificatio: Hæ radices sunt damnorum, damna culparum.

59. Quis ambitiosus commutaret Romanum Imperium pro arenis Arabiz desertæ, cujus dominium aliud non habet, nisi calcando, & itinerando per illas. Vesanior est commutatio, quam appetitus facit. Prodigit coeli inexhaustas opes pro tantilla voluptate, & sterili gustu.

60. Christiani prima sollicitudo circa animam sit oportet, sed pro dolor! consuevit esse postrema. Omnia magis curamus, quàm nos ipsa; & tamen cura demeribilis nulla, omnimque corpori impenditur. Quidquid huic dederis, Animæ tollis, hujusquè dispendium illius est augmentum. Si ex æquo facienda est divisio, dimidium diei continget Animam: ut quid ergò totos impendis corpori? Quin & auctarium aliquod tribuendum foret Animæ, cujus scilicet jactura non nisi unica est, & illa æterna.

DECAS VII.

61. Quod statuerit, noli reprobare, nequè unquam malè acceperis. Quid-
quid

quid doloris immittit, aut molestia, ejus honori fit, & bono tuo. Potius exulta de illius gloria, & pro beneficio gratias habere.

62. Amare Deum naturâ suâ infinita est sanctitas: facere, ut ametur ab hominibus, virtus heroica: cùm actu amaverint, beatitudo invisibilis.

63. Opera Christi sunt meriti infiniti, quia procedunt à Persona Divina; actiones quoque, quæ tribus Personis æquales sunt, pollent sanctitate infinitâ. Hæ sunt, quæ procedunt ab omnipotentia Divina, & licet non possint dici mereri aliquid, cùm non habeant Superiorem, à quo præmientur, dignissimum tamen est, ut quod facit Creator, creatura non improbet, gnara illum sapientissimè operari.

64. Habet merita infinita Redemptor tuus: habet Sanctitatem infinitam Creator tuus, ut quid morariste subdere, & in omnem nutum offerre? En Trias sanctissima submittit tibi molestiam hanc cum infinita Sanctitate, recipe illam saltem

tem cum aliqua virtute. Omnes tres Deitatis Personæ deferunt eam tibi cum amore, tu recipere cum patientia; submit-
tunt bono tuo, tu ne rejice in damnum
tuum.

65. Omnis Dei actio est sanctitas in-
finita, charitas, & complacentia infinita;
gratulemur, si de nostris impensis lætari
vult Deus, & (si dicere licet) de labori-
bus nostris festum agere.

66. Equè sancta est actio, quam tibi
Deus immittit, unde crucieris, quàm fue-
rit Christum mori pro te. Reverere ope-
ra Dei, digna patientiâ tuâ, & amore
immittentis.

67. Opus est infinitæ Sanctitatis, si te
dignatur Deus afflictione aliquâ; quam
licet forsitan non merueris, meretur ta-
men Deus tam sanctus, tam amans, ut
eam feras patienter.

68. In excellentiam Divinitatis re-
dundat, ut quidquid agit, sui amore agat.
Si ergò veraciter diligis, exulta Deum
se amare, immittendo tibi afflictionem
aliquam. Pluris tibi esse debet Amor

Crea-

Creatoris, quàm dolor creaturæ; istum se amando lætari, quàm te patiendo dolere.

69. Plus gloriæ & complacentiæ sibi ipsi Deus tribuit, cum te ægrum læto affigit ad cætera inhabilem, quàm illi dent omnes Angeli & sancti in cælo, & daturi sunt per omnem æternitatem. Jungere Deo, & glorificari illum tolerando quæ jubet. Quod si insuper gratias referas, plus agis, quàm si egisses quàm plurima.

70. Noli nimium angi, si vacare nequeas sacerrimæ quieti, aut quæ zelosè deperis, virtutum operibus; potius Deo congaude, quod ipse reddendo te inhabilem opus præstet eximium magis, quam tu præstiteris rigore etiam in ævum duraturo. Hoc gaudio mitigabis dolores tuos, & supplebis asperitatem cupiti pari merito, & operis dignitate.

DECAS VIII.

71. Nullum pondus fallacius, quàm prosperitatis; nulla fallibilior mensura, quam gaudij. Quantum decipimur licitan-

cando, mercando ! Vis Regulam, certamque rerum omnium amissim ? Voluntas Dei est : huic si commensures singula, etiam distorta rectificas, & plaudis in adversis. Felicissimè pateris, si ita libuerit. Defererent cœlestem gloriam beatissimi spiritus, si nossent Deum velle, quin & ipsas Erebi pœnas ad nutum unicum hilares subirent. Pondus, quo inclinantur, voluntas Dei est, non gloria ipsorum, aut quæcunq; felicitas.

72. Immensum obstringimur Voluntati Divinæ, si quæ per illam gesta sunt, penitiùs expendamus : omnis in illam veneratio ex debito est. Per illam Spiritus Sanctus procedit in Divinis; per illam statuit Deus incarnari ac mori pro te: per illam se tibi voluit dari in cibum; per illam donari veniâ, dotari gratiâ, beari gloriâ. Annon propter eam, à qua tantum ad nos de fluxit boni, par erit aliquid tolerare mali ? Porro cùm nequè Deus habeat mali aliquid, minùs facere possit, non malè feramus bonum, quod speciem gerit mali, & patientia nostra redditur bonum.

73. Opera Dei longè excellit ipsum operari. Discrepat hoc ab illis, quod opera ejus sint bona, operari verò infinitè sanctum. Opera, quæ sunt ad extra, possunt esse meliora, ipsum operari nequit esse præstantius. Igitur non tam advertas in illud, quod in te operatur Deus, quàm quòd operetur ipse, quidquid tandem id fuerit.

74. Egrote! nonne injustum videatur tibi, si contradicas Deo, in quo eum laudant, & benedicunt cœlestes spiritus? Illi benedicunt Deum, quia præbuit tibi ansam benè merendi: cur non & tu benedicis, & proficis ex illa? Exiguum, quod valens Deo daturus eras, felicissimè compensantur gloriâ, & beneplacito Divino ex ægritudine tua resultante.

75. Tollunt ibi, quod deperibas: moritur filius; auferuntur opes. Quid affligeris? Cogita ab illo fieri qui nequit facere malè. Sustulit filium, sed absquè culpa; privavit opibus, sed absquè peccato: quia utrumq; fecit summa cum sanctitate.

76. Gaudebis de eo æternùm in cœlo, quod nunc immodicè plangis in terra. Anticipa hanc lætitiã, inſtrue te ad gloriam, & in mediis malis ordire gaudia, quæ, ſi ſalvus eris, produſturus es in ævum. Fac modò, quod ſi feliciffimus fueris, faſturus es in æternum.

77. Exultando tibi DEUS immiſit morbum, cur tu triſtaris? compenſa lætitiã Divinã patientiã doloris, magisque cordi ſit Dei tui gloria, unde congaudeas; quàm propria afflictiõ, unde triſteris.

78. Fieri voluntatem Dei ſicut in cœlo, ita & in terra, eſt gaudenter eam complecti, ubicunq; occurrerit. Angeli eam adimplent cum gaudio, tu noli contraveniendo deſtruere.

79. Inter opera Creatoris non illud eſt præſtantius, quod fulgentius. Vilis vermiculus excellit Planetarum Principem toto orbe diffuſum. Plus virtutis acceſſit Jobo à fimeto & ſanie, quàm Salomoni ab omni majeſtate, & gloria.

80. Sors iniquior ſuſtulit tibi opes,
ira-

iracundus filium, invidus honorem? Solare te; quia cum illis non perierit salus tua. Si dicas, te cum illis perdidisse, quidquid perdere poteras, sanè amisisti parum. Crede; hæc omnia nihil sunt, & si nihil amiseris, quid cruciaris? Nemo perdit, quantum perdere potuit, nisi qui morte malâ defungitur.

DECAS IX.

81. Sine, ut arbitrio suo supremum Nomen disponat omnia; miraberis aliquando summè tibi proficere, quod crederas obfuturum. Mysterium solet esse, quod agit, & agere illius, summi est auctoramentum amoris.

82. Quod Deus operatur, admirandum est, pulcherrimum est, sanctissimum est. Annon rarum Mysterium, & mysteriosa raritas, æquali amore creari ab ipsa culicem, unde mordeare, ac cælum Em-pyreum, ubi æternum gaudeas? Utrumquè facit amando se, utrumquè in sui gloriam, utrumq; in commodum nostrum. In illo exambit meritum tuum, in isto dare præmium suum.

83. Admodum opulentus eſt cui Deus auferendo divitias communicat gratiam. Nempe modicum tollit, & plurimum donat. Qui ſaniori iudicio, quidquid temporarium eſt, nihili duxerit, non queretur auferri partem illius, & cum illa cumulum curarum.

84. Miſericorditer Deus agit, cum tollendo vires corporis unam tollit anſam peccandi. Hoc gratiæ eſt, illud infirmitatis: hoc bonum legitimum, illud putativum, & miſeria ſolum apparens.

85. Hunc Deus pro cæteris honoratum cupit, quem per ſpecturam æſtimationis terrenæ idoneum reddit gloriæ cœleſti. An non pluri æſtimes honorem, quem Deus contulerit, quam quem homines finxerint. Deliciae ſunt amanti Domini, auferre voluptatem, &ingere ſui amorem, id eſt, porrigere aurum, & ſurripere cœnum, ditare ſimul animam & purificare.

86. Stoicorum labor fuit extirpare affectus: ſtudium Chriſtianorum eſt, illos in ordinem redigere. Philoſophia ſan-

sanctorum est, anhelare vilipendi: mysterium Evangelicum sibi ipsi vim inferre. Prodigium gratiæ est commutare affectus: metamorphosis Divina voluntatem terrenam in coelestem transformare, & uti Paulus loquitur, novam creaturam fieri.

87. Voluntas Divina ipsa est beatitudo. Adversa convertit in prospera, mala transformat in bona. Vides vim admirabilem; & quò eam overit penetrare! dum de contratio suo triumphum agit.

88. Datur materia, quæ artem superat: nihil autem est, quod non cedat voluntati Divinæ. Pretiosum fuit Jobo fimetum suum, pretiosa Manassi captivitas; nequè ille præposuerit fimo divitias, neq; ille vinculis thronum Regalem.

89. Voluntas Divina omnia bonitate sua informat. Cum illa potes amplecti pœnas æternas, & absque illa dimittere gaudia sempiterna.

90. Voluntas Divina est norma omnium normarum, Ratio rationum, causa

cauſarum, hydrophylacium omnis boni,
& occultarum gratiarum profluvium.
Errat, qui eam non adimplet, & qui non
ſuffert, ſe perditum it.

DECAS X.

91. Veluti Aquilæ Imperiali duplex eſt
vertex, & vertici duplex corona, ſic Ma-
jeſtas voluntatis Divinæ bifariam ſe di-
ſcindit. Unum eſt, ut id omne velimus,
quod illa facit: alterum, ut faciamus,
quod illa vult. His duobus adoramus
duplex & venerandum Divinitatis dia-
dema.

92. Voluntas Divina debet eſſe pri-
mum, medium, & ultimum voluntatis
humanæ; hæc autem cum illa inchoare,
cum illa progredi, & finire. Ejus ſphæ-
ra immenſa eſt, & transcendit omnes
cœlos. Extremum felicitatis, quam crea-
tura poteſt exambire, eſt Voluntas Crea-
toris: ſumma autem felicitas, quæ vel
ipſi Beatitudini anteponeitur.

93. Velle Divinum res eſt pulcherri-
ma: abyſſus ſanctitatis: liliū inter ſpi-

nas: rosa inter vepres: aurum in paupertate: gloria in illusione: felicitas in necessitate.

94. Venerandum quid est Voluntas Divina, sacrosanctum, & inæstimabile; cujus pretium quæ exprimam luculentius nisi forsan dicendo, nihil esse vel in terra, vel in cælo, nequæ ipsam claram Divi-
sionem, cum qua posset commutari; taceo, cui valeat anteferri. Fac tot linguas esse, quod sunt arenæ granula in terra, quot in aëre atomi, quot sidera in cælo, non suffecerint exprimendo pretio Divinissimæ Voluntatis.

95. De Voluntate Divina resultat major ejus gloria, uti è fecunda radice flos pulcherrimus. Tu hæc duo ne disjunxeris; eodem respectu observanda est ejus Voluntas, ac major gloria.

96. Dixerim Regaliam aut thiam Divinitatis: nam soli Deo competit jus in illam, Quod si prælumeret usurpare homo, tolleret diadema de capite illius. Prodidisse Regem infamia est æterna, perdidisse Deum temeritas abominanda.

97. Quod Deus vult, in se bonum est: id ipsum adimpletum ab homine, adhuc melius est: ipsum autem velle Divinum, optimum est. Prò quanta energia bonitatis Divinæ! non est calamitas, cui non resistat, quam non convertat in bonum, duntaxat volendo.

98. Grande verbum *Voluntas Dei*, ingens mysterium! Ad nomen illius par est curvari genua omnium creaturarum. Per illam emanat Spiritus Sanctus: stupenda sanctitudo! Ab illa profluit omne bonum: ô immensa vis bonitatis! Quidquid vult, quidquid agit, bonum est; nequè potest homo velle aut facere quid melius.

99. *Voluntas Dei* est fornax intentionis humanæ; nisi hic recocta depuratur, nec munda erit, nec recta. Ast ubi se conformarit, tum instar auri puri & immunis erit à fæce, & expers erroris.

100. Beneplacitum Divinum est amussinationis: Ratione caret, qui amussim non sequitur. Est valor bonorum operum, quæ nihil appendunt, nisi ab illo
pon-

pondus accipiant. Est lapis lydius virtutis : adulterina est quæ illius affrictu non se probârit. Non dico non despicit, solùm non respiciat in Deum, jam vim virtutis amisit. Quæ solùm agit, quod ratio probârit, non est nisi simpliciter bona. Illam dixero eximiam, & auri instar vigesies quinquies repurgatam, quæ operatur uti cœlestis : quæ à sola charitate impellitur : quæ unum quærit in omnibus Dei beneplacitum.

DICTAMINA REGIA

Sen

POLITICA.

DECAS I.

I.

ONus honoratum est Regia dignitas : æquè onerat ac ornat. Solum non est sedes quietis, sed stadium laboris. Princeps licet unus sit, negotiari tamen debet salutem plurimorum.

B s

rum. Sunt munia maximi laboris, quæ Reges sedendo exercent. Prudentissimè Philippus II. munus Regium idem esse dixit, ac opus textoris. Hic sedet quidem, sed toto corpore laborat, manibus, pedibus, ore. Nulla est potentia Animæ, quam non oporteat occupari in Rege.

2. Ut benè imperes aliis, fac ut Ratio imperet tibi: tùm solùm Princeps; si habeas affectus, non habearis. Ignominiosum foret, præesse populo, subesse appetitui. Si passio mundum gubernet omnia confusio involvet. Quale monstrum, corpus absquè capite? Tale & Regnum est, ubi Ratio non præstat æquitas.

3. Prudentia fulcrum est salutis publicæ. Meliùs illam tuetur sagacitas, quàm potestas, industria quàm vires. Prudentia præsupponit cognitionem substantiæ; hinc tota est, ut accidentia eventura prævideat.

4. Munus suum non benè Princeps alteri crediderit. Reperiet facilè prudent-

dentiores, qui judicent; sed non electos à Deo, ut imperent. Peculiari providentiâ Deus Regibus assistit, uti instrumento operis eximii. Non æquè aliis favores suos impendit, nam Archangelum, aut plures Angelos in custodiam mittit. Illis hoc peculiare est, ut dum nequeunt Imperij curam committere aliis, per hos cœlestes Spiritus adjuvantur.

5. Non consideret Princeps Status suos, uti hæreditatem à Majoribus acceptam, nequè ut donum fortunæ, aut munus astrorum, sed uti officium à Deo commissum, uti negotium à Cœlo imperatum. Reges Persarum non quiescebant ad plácitum; quotidie Servus dispellebat somnum dicens: Surgito Rex, & sumito curas à Deo tibi commissas. Hoc Excitatoris munus apud Principes Christianos Conscientia subeat, excitetquè in labores publici boni. Imperare non est sors, aut felicitas, sed officium Regis.

6. Regnare res est plena periculi. Sub-

jectos occupat labor, refranant leges, admonent Amici. Rex (ait Socrates) his omnibus caret. Non illos necessitas cogit, potestas à legibus eximit, Majestas monitores excludit. Sola virtus supplere potest hæc omnia.

7. Media inter timorem Dei, & amorem subditorum tutissima degit Principum Majestas, & Corona. Deum si timeat, ametquè subditos, amabitur, ab utrisquè. Donet Deo cor tuum, dabitquè illi Deus & suum, & subditorum. Sit cunctis amabilis, & nemo erit ipsi metuendus.

8. Nullo Deus magis eget ac Principe, nequè ullus magis Deo ac Princeps. Prima illius cura sit servire Deo, ut sui serviant Deo. Non benè imperabit homini, si malè obsequatur Deo. Non poterit bonus Rex esse populi, qui fuerit malus subditus Cœli. Caret Rex Divina, & Deus providebit humanis.

9. Fides, & Religio basis est Regnorum. Crescente illâ crescunt & ista, deficiente deficiunt. Fidei debet Princeps

ceps obedientiam subditorum, uti Fides debet Principi sustentaculum Myſteriorum. Non habet fides ſubjectum illuſtrius, quàm Regiam Majeſtatem, neque Rex munimentum robuſtius ac Fidei veritatem. Ubi hæc viget, ſacra floret Politia: ubi exulat, omnis ratio ſtatûs evertitur. Non enim rerum ordo immutatur, ſi Religio ſtatuitur ut medium, Imperium ut finis; quin potius vires Imperij medium ſunt Religioni firmandæ.

10. Dilatare Fidem inter infideles, ingens accessio eſt Regiæ dignitatis. Plùs eâ fæneratur, quàm armis. His ſecluntur rebelles, illâ obtinetur vaſtiſſimum Regnum intellectûs, ſubditurque voluntas ſe dederunt. Hac ratione ſubjectio victis accepta redditur, & ipſa ſervitus tranſit in materiam amoris: dum ſcilicet ſe obſtringi ſentiunt Providentiæ Divinæ, mediantibus armis transferentis illos à tenebris errorum ad Fidei claritatem.

DECAS II.

11. Sensatè Pelopidas respondit momentibus, ut cautiùs se tueretur. Aliorum, inquit, hoc est, quibus sui cura incumbit; Imperator omnium est, non suus; aliorum commoda anteponit suis. Persona Regis decoratur Majestate humanâ; ad bonum Regni nescio quid Divinum habet. Æquè enim Philosophorum ac Theologorum doctrina est: bona quantò magis communia, tantò magis esse Divina.

12. Non existimet Princeps, Rempublicam magis suam esse, ac ipsum Reipublicæ. Totus quantus est, illius servitio mancipatur. Alios otium docet operari malè; in Principe ipsum non agere, est malè agere.

13. Generositati Principis non officit servare se, ut servet suos; eximere se periculis, ut iis eximantur & sui. Vera fortitudo non est horrere vitam, sed contemnere mortem. Potest & amari vita, licet mortem contempleris. Nam con-

tem-

temptus illius mali , & amor hujus boni tendere debent in eundem scopum, qui est salus, & utilitas communis.

14. Rex licet unicus sit, laborat tamen pro multis, atque inde habet, quod aestimet labores suos. Plurimi agent malè, si ille non operetur benè. Multi agent benè, si ille non operetur malè. Tota Regni machina Coelorum instar cardine suo vertitur ; illorum minimum vitium redundat in terram, hujus in populum: At si benè agat, digito movet universa, penè dixerim, solo desiderio agendi.

15. Voluntas Principis est imago omnipotentiae Divinae. Deus solâ voluntate operatur, quod vult : Princeps solùm arridendo omnes trahit in sequelam. Sua suorumque felicitas erit, si complacet sibi in bono, si colat virtutem, si amet aequitatem.

16. Ad duo praeprimè advertat Princeps: quòd imperet hominibus, & quòd ipse sit homo. à primo assuescet humanitati; à secundo non efferetur in superbiam.

biam. Per illud reddetur bonus Pater; per hoc non erit malus Dominus.

17. Licet Princeps dominetur mortalibus, nihil tamen præter virtutem immortale habet, quæ ubi ubi ſit, ſemper veris bonis ſtipatam videris.

18. Regia dignitas æſtimari non debet ab indulgentia fortunæ, ſed à pretio virtutis, & prudentiâ conſilij. His cardinibus verſatur publica res, tametsi non respondeant eventus. Prudentia enim menſurari non debet ab eventu, qui ſequitur, ſed à conſilio, unde naſcitur.

19. Virtus Principis non fictiſta aut affectata, ſed ſincera & ſolida. In munere enim, quo fungitur, ambitioni locus non eſt: nec dependentiæ ab alijs. Ambitioſi hoc vitio laborant, ut contenti adſcitiâ forma virtutis veluti latrunculi eam deſpolient, illiusquæ veſte induti velint honorari, ipſâ nudâ relictâ, & quaſi captivâ, Nunquam enim illa minùs libera eſt, & magis ſerva, quàm quando contempta ſuſtentare debet apparentiam ambitionis.

20. In Principe mensura actionum non sit potestas, sed honestas, & ratio decori. Possit, quod licet; non velit, quod libet. Voti licentiam sola virtus honestare potest. Minimâ licentiâ utatur, qui potest sumere maximam. Velle omnia, quæ possis, tyranni est, & scelestissimi: velle solùm, quod licet, Dei & boni. Si quod affectus suadet, præberet fortuna, brevi Universum ruina involveret. Stabit potestas subinde errando: semper peccando nunquam subsistet.

DECAS III.

21. Honestas virtus est maximè Regia: in illo plus habet fulgoris, ac in alio quolibet. Cùm enim omnium oculi tendant in actiones illius, necesse est eas alienas esse ab omni eo: quod in plebe vel excusari potest, vel faciliùs condonari. Nôrint Principes ipsam Majestatem ipsis damnosam, alijs scandalosam esse, nisi honestate firmetur. Cùm enim non sit, qui potestati resistat, agitur impunè, quod voluntas elegerit, non quod honestas statuerit.

22. Habet & Potestas ſervitutem ſuā. Regi enim non æquè licet agere, quod cæteris. Aptè Seneca ſcribens Potenti cuiſpiam: *Multa tibi non licent, quæ humillimis, & in angulo jacentibus. Magna ſervitus eſt magna fortuna. Non licet tibi quidquam arbitrio tuo facere. Audienda ſunt tot hominum millia, tot diſponendi Libelli, tantus rerum ex orbe toto accurrentium congeſtus. Mille occupationibus ſubeſt, qui imperat.*

23. Quæ major gloria in Principe, quàm cum poſſit, quod ipſe vult, patiatur quod alter cupit; clemens ad injurias proprias, juſtus ad alienas? Parùm quippe eſt ex alieno liberalem eſſe, niſi & de proprio addas. Sortis & Majestatis ſublimitas exigunt animum ſublimem. Sublimis animus novit ignoſcere, ſuevit diſſimulare, ſe præbere affabilem, odium reprimere, refrænare appetitum. Et hoc eſt verum animi robur, cui à temeritate non ſit periculum.

24. Animus Principis legitur in Speculo clementiæ. Per eam manifeſtat ſe; quis

quis sit, & confirmat esse, quod est. Manifestat se esse Principem, dum mitigat rigorem legis mortuæ, Lex ipse viva. Confirmat se esse, quod est, dum animos subditorum conciliat sibi, ipsamquæ dominationem amabilem reddit. Duobus præcipuè Rex intendat, oportet: delinquentibus, & Reipublicæ. Si delinquens Publico officiat. erit clementia respectu hujus, in illum rigore uti. Quod si delicti qualitas, aut delinquentis persona locum præbeant poenæ mitigandæ, erit clementia respectu Principis rigore non uti.

25. Cùm vita subditi descripta sit in vultu Regis, omnis inde exulet iracundiæ motus, verissimum temulentiaë simulacrum. Animus ei semper innubis sit, nullâ peregrinâ specie aut impressione obfuscatus, quem non valeant etiam inopinatissimi eventus conturbare. Nihil inconvenientiùs emendaturo peccantes ac irasci. Turpe est culpâ suâ emendare alienas. Errores subditorum non sunt corrigendi à Principe cum dispendio
autho-

authoritatis. Agant hoc Miniſtri Juſti-
tiz, quorum munus eſt corripere delin-
quentes.

26. Non habeant Reges , quod in
in illis condonetur : ipſi autem condo-
nent quàm plurima alijs. Tam probroſa
illis ſunt reorum ſupplicia , quàm Medi-
cis ægrotantium funera. Seu defectus ſit
experientiæ ſeu caſus, neutrum laudabile
eſt. Parùm differt aſſiduus belli injurijs
premi , ac ſub crudeli Principe mereri.
Supplicia adhibenda ſunt non in ſenſum
doloremquè nocentium, ſed in exemplũ
aliorum. Par ratione condonandæ ſunt
pœnæ, non quia ſi libet, ſed ut rei emen-
dentur. Clementia Principis bonis incul-
cat peccandi horrorẽ, neq; minor aſe eſt,
manſuetudine delicta corrigere, quàm
ſeveritate.

27. Pœnæ infliguntur, non quia pec-
catum fuit , ſed ne peccetur deinceps.
Præterita emendari non poſſunt, at futu-
ra præveniri. Proſicit multis, ut vivant
benè, ſi moriatur unus, quia vixerat ma-
lè. Injuria eſt bonis, ſi indulgeatur per-
ver-

verfis. Ager inordinatus facit Medicum
severum. Idem crudelitatis genus est
condonare omnibus, ac condonare nulli.
Imperare non munus est duntaxat, sed &
ars, constans habitu proprio. Igitur ad-
ministrare justitiam ars est: artis opus pax
communis, & felicitas omnium.

28. Condemnat seipsum, qui indul-
get facinoroso. Punitio delictorum
mater est quietis; inde illa Reipublicæ
nascitur, inde alitur, & sustentatur. Prin-
cipis est satagere, ne vitia impunè vige-
ant. Hoc aget, si sustinuerit authori-
tatem Judicum, non revocando facilè,
aut immutando, quod justè statuerint.
Hâc ratione sceleratos continebit metus
supplicii sed & aditus præcludetur appel-
landi ad Principem, & statutam pœnam
evertendi. Justitia accelerata proxima est
injustitiæ, præcipitata crimini.

29. Nunquam Princeps per seipsum
supplicia irroget: sed nequè dum irro-
gantur, præsens sit. Amari illum magis,
quàm timeri, ratio utilissima est Reipub-
licæ conservandæ. Nequit enim amare
quis

quispiam, niſi metuat offendi, quem amat; timens autem poteſt non amare, quem timet. Quin videris plerumquē metumodio conjungi, & quosmetui-
mus odiſſe. Magis proinde couenit Principem amari ab omnibus, odio haberi a nullo. Plurimum quoque prode-
rit præmio: um diſtributionem reſervare ſibi, puniendi rationem committere Mi-
niſtris; quatenus præmiati colant ipſum uti Benefactorem, condemnati non ode-
runt uti Judicem.

30. Auris altera ſemper ſervanda eſt accuſato; & expectanda veritas, quam ſolet mora detegere. Pœna dilata adimpleri poteſt, ſemel illata nequit revocari. Connivendum quandoquē. Præſtat decipi, quàm diſſidere. Glorioſum eſt Principi condonare ſuis, & quaſi ignorare; quod, ſi ſciſſet, diſſimulandum non erat.

DECAS IV.

31. Damnoſius malum eſt ſeditio, quàm bellum. Illud principio, ſui eſt me-
dica-

dicabile; dum proficit, mortale; sed & cum declinat, perniciosum. Ex complicibus castigandi pauci, sed acerrimè, cæteri clementiâ obstringendi. Nulli omninò parcere periculosum est. Tantum perdis, quantum lævieris. Verùm aliud est seditio; aliud querela. Hanc præstat negligere, illi tempestivè occurrere.

32. Plus timeat Princeps opera sua, ac hostes alienos. Non vereatur mala sustinere, sed facere: ex his enim illa nascuntur. Hæc est differentia Regis & Tyranni. Rex timet subditis, Tyrannus subditos: Ille metuit, ne quid mali eveniat suis, iste ne quid sibi à suis. Status Principis duobus conservantur, autoritate & amore; autoritas verò metu, & admiratione. Ipsa gubernandi ratio conciliat stuporem, potentia timorem, virtus amorem.

33. Adsint Regi, qui gubernantem adjuvent, ast imperare non nisi solus debet, Facilis audiat consulentes, invitus blandientes. Pungunt hi etiam repulsi, & si quandoquè non nocuerint, nunquam

quam videas profuisse. Conſilijs ipſe aſſiſtat; nam mille dolis expoſitus eſt, qui ex ſolo illo iudicat, quod refertur.

34. Qui nimium deſectus eſt, cum paritur, nimium quoque arrogans eſt, cum imperat. Nequit alios gubernare, qui non novit alios ſufferre; neque unquam bene præſt, qui ſuſpicionibus ſubeſt. Tum ſolum ſecurus eſt de obſequio, quando diſſidentia non eſt in ſubdito. At qui ſupervacuâ ſollicitudine metuque agitur, an & quæ, quæ imperavit, adimpleantur, nã ille vel populum ineptè reſturus eſt, vel ſcopum gubernationis ægrè obtenturus; dicendus magis Cuſtos inſultorum, quàm Præſes libero-
rum.

35. Quem primæ ſtatim Relationes occupant, aut difficultates deſiciunt, ineptus eſt gubernando. Magnanimitate opus eſt, & animo imperterritito, qui ne ſciat turbari illico, aut in quamcunque partem detorqueri. Quidquid allabatur ſeu boni ſeu mali, imò illud cujuſcunque ponderis, leve videri debet, & commotione ſuâ indignum.

36. Studiosè advertendum est Principi in differentiam, quæ in distribuendis præmijs, & conferendis muniis intercedit. Præmium respiciat merita, munus habilitatem. Proinde non sunt præmianda servitia officiis, si præmiandum destituat aptitudo: quin imò, si duo in idem competunt, quorum alterum merita commendant, fallit idoneitas: alteri habilitas suffragatur, at merita desunt; huic tamen præ illo conferendum erit. Consiliarios illos Fideliores censeat, non qui studio placendi ubique applaudunt, sed qui quandoque dissentiant. Amet vera suaderi, non arridentia.

37. Eximix Præfecturæ non sunt committendæ plebeis, sed Nobilibus & ingenuè natis. Multum valet apud omnes quæ in hominibus est, nascendi felicitas. Securius ab his procuratur Pax, & Justitia Regnorum. Nam qui plurimum debet sanguini, obstrictum se quoque sentit virtuti; nequè tam facilè deest officio suo, & hac & illo stimulante ad gloriam. Attamen munia non excedant

fungentium merita ; nequè uno impetu evehantur ad maxima, quos nondum exercuerunt minora. Evectio immodica invidiæ prostat, neque ullos videas graviore censurâ vexari, quàm qui unico saltu evaserunt ad summa.

38. In Consiliarijs, aut Regijs Ministris præstat ingenium quietum ac maturum, acri & curioso. Præsumptio non felicitat eventus, nec emendat errores, in quos induxit. Tractanti cum litigiosis, & diversa ambientibus nihil æquè opus est ac patientiâ & moderatione; tùm ut mitiget labores officij, tùm ut imminuat molestias importunitatis. Præcipitare, aut non resolvere, utrumque extremum est. Minus tantùm peccat impatientia, quàm morositas. Adverte magis, quid suadere deceat, quàm quid possit evenire. Eventus enim non cadunt sub industriam humanam, sed prudentia, & recta ratio judicandi. Insistere opinioni suæ pertinacia est, quam perperam constantiam appellâris.

39. *Leges Rationi, Magistratus Legibus*

gibus aptentur. Ubi munia venalia sunt, nunquam videris res prosperè geri. Pessimum est ab officiis ali, qui officijs funguntur. Habeant stipendia sua, unde vivant, unde videri possint, quod sunt. Sciant autem evecti, auctoritatem suam, uti initio Præfecturæ licet minima videtur esse maxima, ita successu temporis, quæ maxima fuerit, apparituram uti minimam; dum scilicet primo ad officium accessu, humiles; ipso imperandi usu facti fuerint intolerabiles. Nusquam videris homines tam insensibiliter turgere, quàm ubi cœperint aliis præesse. Quò submissiùs isti parent, hoc arrogantius illi dominantur. Ubiverò in opponentem sese incurrunt, frenum laxant potestati, in obstacula magis ausuræ; sicq; sua diffundunt imperia.

40. Forma Regiminis, ut apta sit, tribus conditionibus constet, oportet. Sit strictum, sit severum, & constans. Per severitatem non accipe durissimum illud gubernandi genus, quo vel labecula sanguine expiatur; sed serietatem executionis

nis per media rigoris & lenitatis promovendæ. Per ſtrictum; intellige Principis munus, ne, quod ipſius eſt, diviſum ſit, aut alteri communicatum imperium. Constantia vult gubernari omnia juxta leges, & veteres mores, quocunquè facilè innovandos.

DECAS V.

14. Timenda eſt Principi adoleſcentia ſua, præſertim ubi fervor exuperat, & experientia deficit. Ætatem illam maturiori credat, ejusque conſilijs ſubdat. Sit licet ingenio felix, non fidat. Quò enim illud acrius eſt aut foecundius, eò faciliùs, ut bonorum etiam agrorum inculta, inutili ſegete luxuriant. Ab aliena manu accipienda eſt ſementis, ut feliciter germinet. Mens vivacior ſuo ſe igne conſumit. Prudentis non ſolo uſu comparatur, præparanda eſt ſtudio, & præceptis.

42. Nunquam apud ſuos eo loco ſit Princeps, ut neceſſe habeant vel tacere veritatem, vel amittere gratiam. Amet virtuoſos. faciatquè ſe à virtuoſis amari; eoſque liberè verſari ſecum abſque periculo

culo virtutis. Actionibus suis securitatem imperet probis, veridicis libertatem, Adulatoribus poenam, perversis timorem. Tametsi malus censeripossit, qui solo commodo suo bonus est: cum ipsa virtus sui pretium sit, & merces: attamen non omittat Princeps benè agere in exemplum aliorum; ad minus non appareat malus, ne quis alius se bonum reputet, si malus sit.

43. Instrumentum Justitiæ Lex est; instrumentum innocentiae Regis exemplum. Legibus refrænatur malitia, exemplo virtus procuratur. Lex ut vi sua polleat, metus faciat: ut respectu, honestas. Perversos rigor adducit, virtuosos satis est ratio Recti. Multum differt inobedientia à contemptu. Iste respicit Legislatorem, illa Legi opponitur. Qui clam transgreditur Legem, nihil officit Authori: qui palam delinquit, lævit & in hunc, & in ipsam Legem.

44. Leges multitudine vilescunt, cura observandi stabiliuntur. Quid proderunt contemptæ, aut ob congeriem

oblivioni traditæ? Multitudo reverentia obſtat, & imminutio Majeſtatis eſt ſancire non obſervanda. Ad hæc ingens ſervitus eſt, vix pedem movere, quin impingas, aut violati edicti reus ſis. Momenta omnia ad cenſoriam virgam referre, onus eſt intolerabile. Denique ubi multum præcipitur, multum delinquitur. Non cumulo leges valent, ſed uſu. Servatæ populum coërcent; neglectæ ſcandalo ſunt, aut absque fructu. Si convenit immutari, tempus id ſtatuerit, aut occaſio. At niſi interſit Legislatoris, aut Legis ipſius, inconcuſſæ maneat, tametsi deſtituantur ſine ſuo. Legem convenientia ſervat, Ratio non facit.

45. Leges ſine obſequio, Magiſtratus ſine honore. Idcirco qui primi transgreſſi fuerint, exquisitè plectendi ſunt, & ad horrorem cæterorum. Quia enim absque exemplo delinquant, minùs excuſabiles ſunt, & magis nocivi. Ingens præjudicium Reipublicæ foret, iis indulgere, qui adeò præjudicant.

46. Nullæ aliæ leges tam felices ſunt,
tàm

tàm venerabiles , quàm quas Rex gestu promulgat. Edicta frustrantur læpissimè, facta religiosissimè observantur. Civilibus , & in bonum Provinciarum latis Rex ipse obstringitur ; & licet sibi ipsi uti Latori obsequi nequeat, subditur tamen Deo, Legique naturæ, quæ jubet Caput correspondere membris, sibi que statuere , quod justum aliis censuerit. Equidem transgressionis reus non est obnoxius pœnæ, nec Rempublicam decet advertere in culpas Moderatoris. Solius id Dei est , Regis scilicet Regum, discussuri Principum causas, & pro tempore eorum errata castigaturi.

47. Non sunt tolerandæ consuetudines, quæ indulgentiâ Principis vim legis obtinuerunt. Faciliùs abrogâris legem scriptam, quàm consuetudinem inolitam. Illam revocabis folio papyri, hanc nec longissimo tempore. Arduum est detrahare populo , quod annorum usus contraxit.

48. Nihil æquè felicitat Regem , ac probitas vitæ, & amor proborum. Ejus

facta forma sunt vivendi. Exemplo consecrat, quod facit. Mores Regni ejus actionibus constant: Quis enim credat aufurum punire, quod ipse egerit. Quàm enorme scelus foret, primos aquarum fontes corrumpere, unde potent universi? Quocircà si se, si suos colat Princeps, hoc imprimis noverit, docere se facere malè, si desinat facere benè. Otium illi est schola malè agendi, & nisi agat benè, nihil agere censetur.

49. Facilius est errare naturam, quàm populum discedere à moribus Principum. Omnis illorum actio aut venerationem pariat aut timorem. Tametsi enim non subjaceant legi, ipsi tamen Lex viva sunt. Et quemadmodum leges, quas pœnales dicimus, metum omnibus imponunt, eæ verò quæ gubernationem concernunt, & Politicas vocamus, admirationem; ita vita Principum per-versos populi mores condemnare debet; iis verò stuporem incutere, qui eorum actiones observant, uti Regulam suarum.

50. Princeps bonus (ait Plutarchus) est viva Dei imago, id est optimi, potentissimi, sapientissimi. Bonitas efficit, ut nulli non profit: sapientia, ne deviet: potentia, ut exequatur. Ex adverso Principis mali prototypon dæmon est, in id unum laborans, ut noceat omnibus. Ejus potentia, si virtus absit, proruit in omne malum; si bonitas desit, in tyrannidem, si prudentia, in ruinam, & interitum,

DECAS VI.

51. Verbum suum ita appretiet Princeps, uti creditum Majestatis. Amisisti omnia, si fidem amiseris. Est instar animæ, quæ non solet reverti in corpus, quod deseruerit. Non utatur Religione in Imperij augmentum, nec fide data in propriam utilitatem. Inde enim periclitatur Authoritas, & hac pereunte non suppetit dolus aut ars ulla amissam recuperandi.

52. Pollicendum est tardè, pollicitis standum citissimè. Inter spatium utriusque nulla interveniat difficultas: expen-

denda ea est, antequam spondeas. Quis autem dubitet promissis Principem alleviari, subditum felicitari? Ea tamen iis solùm præstanda sunt, à quibus speres promoveri tua obsequia, & non frustrari collata munia.

§3. His quoq; duobus intendat Princeps, quomodo credere debeat, & quàm faciat sibi credi. Primum jubet illum facilem esse in assentiendo assertis, ne scilicet majestati præjudicet, multum persuadere, si præsumi possit, esse aliquem, qui velit fallere Principem. Non est poena, quæ possit eluere mendacium Regi factum. Quod si temeritatis hujus eveniret exemplum, castigandum foret supplicio tam novo, tam exquisito, cujus memoriam nulla sæcula oblitterarent. Secus enim Principum Aulæ erunt officinæ fraudum, delationum, murmuris, & querelarum, quas ambitio solet, invidia, & adulatio progerminare. Alterum exigit asserta ejus tam esse conjuncta operi, ut practica dici possint, unumquæ sit Principem loqui ac facere.

54. Firmitudo veritatis à nullo valet infringi ; astutia falsitatis mille ruinis obiecta est. Nescit quidem regnare, qui nescit dissimulare : verùm minùs novit regere, qui plus novit fallere. Dissimulare proposita, tegere secreta, occultare intentiones suas prudentiæ est ; at callidè fingere defectus est potestatis, nævus authoritatis, & argumentum infirmitatis.

55. Per munificentiam Principi accrescit honor, & utilitas. Non potest non illi proficere, quod viderit suis prodesse. Una hæc domini gloriæ, una utilitas, dare. Dando lucratur animos omnium, obsequia plurimorum. Largitur uni, & devincit omnes spe paræ felicitatis. Nequè lateat, quod dederit : solent munera nobilitare accipientem. Si miles præmiandus sit, aut eruditus aliquis, donatio notoria sit : si pauper cumulandus, occulta. Illic ostentatio valet, quia præmium est : hic misericordia Secretum poscit. Plus delectetur largiendo, quàm sciendo, quæ fuerit largitus. Timeat

potiùs minùs dediffe merenti, quàm plùs immerenti. Non privet munificentia ſua dignos, licet indignus aliquis participarit. Præſtat enim malis benè facere propter bonos, quàm bonis detrachere propter malos. Verumtamen non ſit effuſus in omnes, nec reſtri&ior in aliquos. Meminerit ſe accepiffe, quod tribuit, & obſtringere omnes, dum muneratur dignum vel unicum.

56. In munerando conſideranda ſunt merita, & obſequia. Non qui prætendit, ſed qui meretur, præmiari debet. Neque enim ambitio meritum eſt, neque prætenſio obſequium. Solebant Theodoſius, & Valentinianus * rationem meritorum Decretis ſuis inferere, ut conſtaret juſ eſſe merentibus in præmia, idemque, ea non conferre, ac uſurpare juſ alienum. Nova videbitur, veridica tamen eſt verborum explicatio, quibus Magni

* *L. eumquè* 58. *C. de Decurionib. ibi.* Habitâ conſideratione videli cet meritorum *Cap. relatis. 2. de teſtam. ibi.* Aliqua juxta ſervitiij meritum conferantur.

Magni illi Imperatores † aperte declarant, non esse Principibus liberum ex libito dispensare honores, sed determinari ex Justitia per obsequia merentium; adeoque illos solum esse interpretes, qui jura declarent, aut fideles Ministros, qui quod debent, distribuunt.

§7. Ubi muniis compensantur obsequia, ad duo advertendum est: ut per officium satisfiat merenti, & per merentem satisfiat officio: Illud est debiti, hoc strictissimæ obligationis: nam præmiare pro meritum bonum est particulare, satisfacere muneri, beneficium commune.

§8. Dare dandi causâ, animi liberalis est, & Regij; dare quia alter meruerit, non quia tibi placuerit, multò illo nobilius est. Rarum est exemplum Darij Persarum Regis, qui inter confinia mortis & vitæ constitutus, non jacturam Regni,

C 6

non

† L. nemo. C. de Offic. Magist. Offic. ibi: Ut is gradu cæteros antecedit, quem stipendia meliora, vel labor prolixior fecerit antecire. Vbi notandum est verbum illud: Fecerit,

non captivos cum conjuge filios, ſed id unum triftis ingemuit; non potuiſſe Polyſtrato reddere beneficium aquæ, quam ſitienti porrexerat.

59. Non amabilem ſolùm, ſed & honoratum ſe reddiderit Princeps, ſi populo faciat confidentiam indulgentiæ ſuæ. Vitio datur Antigono, dum petenti Cynico talentum reſpondit, plus eſſe quàm quod Cynicus petere deberet. Petenti Verò denarium ſubjecit denuò, minùs eſſe, quàm quod Regem deceret dare. *Turpiſſima cavillatio!* exclamat Seneca. *Invenit, quomodo neutrum daret. In denario Regem, in talento Cynicum reſpexit, cum poſſet & denarium tanquam Cynico dare & talentum tanquam Rex.*

61. Ex pace germinare ſolet felicitas Regnorum, & idcirco bello ſemper anteponenda eſt, imò & gloriæ, quæ incerta eſt, & fortunæ, quæ infida eſt. Infixum ſit Principis animo tritum illud: *Concordiâ res parvæ creſcunt, diſcordiâ maxima dilabuntur.* Volvebat hoc affiduò Marcus Agrippa, ſequæ ſibi felicem fecit,

fecit, gratum & proficuum suis. In inferendo bellum, Rex omnibus concedat, in conservando Pacem, nemini. Ab aliis discordia initium sumat, à te reconciliatio. Amet potius pugnare in vitia, & populum pacificare.

62. Bellum habeat necessitas, pacem voluntas. Non enim est quærenda pax, ut bellum geri possit, sed ferendum uti medium pacis obtinendæ. De decet Christianum Principem fidem datam alligare fortunæ, ac tum solum jurato fæderi inhærere, cum sua interest. Pax, ut Christiana sit, neque semel rumpenda est, neque unquam violanda. Ut ut bellum gerere, quandoq; necessum sit, nunquam videas gravissimis incommodis carere. Alitur cædibus hominum, substantiâ Regnorum, exactiõibus, & tributis populi. Sistit commercia, militem in licentiam accendit, flammis, ac vastationibus replet omnia. Quapropter, quantum fas est, aut omninò evitanda sunt, aut tardissimè auspicanda, ac demum, quia & adversa Pars Judex est, multâ cum reflexione intimanda.

63. Quid primùm, quid potius expedit, morosè deliberandum est. Vis citò bellum finias, diu ante expende. Fal-
lit eventus, qui fortunæ committitur. Qui timet periculum, non peribit in illo. Præstat tuta timere, quàm de incertis præsumere. Successum rerum nihil ita fortunat, ac præcedens consilium.

64. Auro vincuntur & comparantur omnia, ferro & igne vastantur. Præstat emi viatorias nummis, quam sanguine. In id colligant Principes thesauros suos, non incursum avaritiæ notam, sed de providentia commendandi. Aliud enim est providere, aliud corradere: illud laudabile, hoc ubiquè vitiosum. Convenit per media licita vires Imperij augmen-
tari, & per generosos ausus Provinciarum emolumenta; at inter principia augendi ærarij prima sit moderatio luxûs: ex hoc enim mala omnia scaturiunt tam indigna Principe, quàm populo infesta. Nihil sic vires auget Regnorum, ac temperantia vivendi: inde innocentissimè fiscus crescit, inde opes affluunt justitiâ
mer-

mercante. Magnas opes non tam accipiendo collegeris, quàm non prodigendo.

65. Potestate optimè utitur, qui moderatur. Uti omni, quâ polles, præsertim in exigendis oneribus, abuti est. Est quidem penes Regem jus imponendi, neque in hoc dependet ab arbitrio populi; verùm eo invito vim omnem potestatis velle exercere, res est plenæ periculi. Sinat Princeps, ut subditi librent vires suas, advertant necessitates publicas, hasque illis, componendo adigantur, non opprimantur. Onus, cui se unus subduxerit, non benè aliis imponitur. Præstat moderatis gravare omnes, quàm immodicis paucos. Mediocria durant, & tametsi necessitas urgeat, tutius est res alias colligi, quàm nummos.

66. Hostis & occasio nunquam contemnenda sunt. Neglectus, incuria, & nimia præfidentia scaturigines sunt omnis infortunij. Ignorat conditionem suam, qui, quocunque statu sit, se existimat securum. Tantò minùs durum est,

in

in bello vi quàm dolo vincaris, quantò minùs acerbum, destitui viribus, & ingenio superari.

67. Non deponit animum proditoris, qui non deserit media defensionis. Castella in confiniis faciem obvertunt hosti, intra Regnum minantur Domino. Affecuret se princeps de extraneis, sed & prius subjiciat sibi suos. Sæpè ut discrimen evitet à vicino, committit se fidei Chiliarchi, qui, si indecorum reputet cum hoste de urbe pacisci, non inutile duxerit, aut illicitum, tradere eam sibi. Cum munimentis & arcibus non est par periculum; ornant Provincias, & tuentur.

68. Temeritas belli exitum reddit ancipitem; ast inde adhuc periculum majus, posse evenire malè, & nescire prævertere. Si causa te impellit, fuge illam, quæ tardaverit: dum latet & non sese detegit, cave audere aliquid. Plurimas sibi solet ambitio fingere: prætexit justitiam, aggerit injurias, probat malitiam adversarij jure vindicandam. Habet hoc do-
minan-

mandi libido, vindictam induit veste justitiæ, ut videatur justè petere, quod superbè solet ambire.

69. Universam Regni potentiam in discrimen adducere, tamen si initium fa-
veat, nunquam prosperè evenerit; præ-
sertim, ubi certum non est magno feno-
re periculum redimi. Confligendum
est, non quia occasio se offert, sed quia
sic expedit. Æquè generosum est, sæpè
utilius, ordinatè recedere, ac præfervidè
præliari. In primo conflictu victoriâ è
vulneribus nascitur; in cæteris ex utilita-
te. Advertere solùm ut vincas, fortitudi-
nis est; ut viceris, authoritatis. Qui vice-
rit semel, credit se victurum, semper
ambit confligere: qui autem metuit vin-
ci, jam prælio nondum cæpto semivi-
ctus est. Plures Exercitus stravit prævi-
dentia, quam hostium virtus. Multum
præstat, si se defenderit, qui timet supe-
rari.

70. Duo sunt, quæ militem in sedi-
tiones cogunt: nimia Tribunorum seve-
ritas, & immodicus gregariorum labor,
nisi

nifi in ſuetâ mercede præmiatur. Hoc excitavit Legiones inferioris Germaniæ Tiberii tempore, invitas aut jugum pati, aut Tyrannum. Alit ſedandi hoſtumulus ars optima, tollere Authores, aut devincire. Sic composito Exercitu audendum eſt in hoſtes, eoquè intentis animis reliqua diffluet conjurationis moles.

DECAS VIII.

71. Præter Virtutem, ac benè gubernandi Voluntatem polleat Princeps notitiâ eventuum, qui in humanis evenire poſſunt; imò & ſæpiùs volvat conſilia Providentiæ Divinæ, cui Regnorum moles innititur. Noverit ſe à Deo magis curari, ac cæteros. Pari ille zelo fertur in Vicarios ſuæ Providentiæ, ac Rex in Regnorum.

72. Nihil decantatum magis in Divinis literis, quàm Regna ob peccata caſtigari. Jam videas ea plecti ob delicta Regum & Regni, jam Regni in Rege, jam Regis in Regno. Auferat proinde Rex iniquitates ſuas, atquè unâ procuret aufer-

ferri in populo : nam ex utrisquè periclitatur.

73. Dissimulat aliquando Deus punire peccata ; impunitatem vix unquam. Videas Regnari turbati, deficere, interire, non quòd plurimi sint, qui delinquant, sed quòd rarus plectatur. Plus damni affert impunitas, quàm malitia.

74. Minus exactè fiunt, quæ alienis oculis committuntur. Expedi Regem propriis videre, & quæ aguntur, discernere.

* *Miserrimum est Regnum* (inquit ille) *ubi Princeps audiatur dicere : Prospice accuratè rebus omnibus, & adverte, ut aptè fiant. Fac quod judicaveris magis expedire. Hac tua cura commissa sunt.* Non satis est, Princeps aliis sollicitudinem imponat; ipse quoquè laboret, necesse est; inquirat, insistat faciendis, & de factis rationem exigat.

75. Ruina Regnorum his procurari solet : ambitione gubènantium, prodigalitate aut avaritiâ, crudelitate aut nimia indulgentiâ, seditione, neglectu

Divi

Divinorum, & Statûs Eccleſiaſtici contemptu. Hi ſunt ſcopuli, quibus impacta ſolvitur Reipublicæ ratis.

76. Ubi dignitates venales ſunt, & officia proſtant, ille plus offeret, qui appetentior eſt. Verùm ideò plus offeret, ut deinde plus auferat, redempturus pretium emptionis ſænore receptionis.

77. Uti Virtus in Nobiliore eminentior eſt, ita & lapſus gravior. Sapiens nunquam leviter errat, nec procerus facilè corruit, quin ſe afflixerit. Quò remotior eſt ab imo, eò fortiùs alliditur.

78. Non ſufficit fontem limpidum eſſe, ſi canalem luto infeceris: ita ſatis non eſt Principem virtute fulgere, niſi & Miniſtri vitiis careant. Non Regis duntaxat exemplo populus regitur, ſed & Miniſtrorum illi aſſiſtentium; à quorum conſortio non eſt immunis Princeps, quin poſſit infici ac depravari.

79. Dubius ſemper eſt bellorum exitus; videris tamen ut plurimùm bonam cauſam in fine triumphare. Bellum malo ex fine ſuſceptum ſolet & finire exitu infelici.

80. Ubi

80. Ubi bellum movendum est, fugiat Princeps consilia conjugis, quæ nimirum experientia docuit semper improsperè evenire. Penè semper mulierem ambitio incitat, superbia urget, vindicta impellit. Ottocarum ambitio uxoris ad arma coëgit, per arma in interitum. Parysatis Artaxerxem commisit Mnemoni & Cyro minori, utrumquè infelici exitu.

DECAS IX.

81. Oppressione populi transferuntur Regna. Idcirco dicebat Lycurgus in Republica plus timendos pauperes ac egen-tes, quàm divites & fastuosos. Terrifica sunt consilia, quæ necessitas imponit. Hinc meritò Silius: *Est deforme malum,
& sceleri proclivis egestas.*

82. Perspecta sint Principi subjecto-
rum suorum ingenia, quæ pro Regionum
diversitate solent quoque esse diversa.
Non enim sine causa Ulpianus statuit, ut
mancipia, cùm venderentur, edicerent,
unde forent oriunda.

83. Qui oves palabundas versus Au-
strum

ſtrum minaverit, reperiet eas lanâ deſtitui; vinum verò, quod in Septentrionem ducitur, purificari. Politici idem obſervant in militia. Exercitus, qui in Orientem ducitur, roboratur; dum in meridiem abit, infirmari ſolet.

84. Quædam ingenia ſunt inſtar plantarum; inſerta terræ alienæ meliorantur. Extranei quoquè non ſemel profuerunt Reipublicæ gerendæ. Vidit hoc ætas noſtra.

85. Infelicem dicebat Gordianus Principem, quem Veritas latuerit; oſtendat ſemel placuiſſe, nemo tacebit: diſpliceat, quiſquè verebitur, & auſcultantem fraudibus involvet. Ita mille mendaciis obrutus, quid verum ſit, ignorabit, & ſi fors audierit, non habebit Fidem.

86. Authoritas Regia firmat Majestatem, & eximiam reddit. Plus eâ Princeps in ſubditos valet; ac poteſtate, armis, aut ſupplicijs. Verùm illa nō eſt opus potentia humanæ, ſed muneris Divini.

87. Illi autem conciliandæ tria concurrunt: Virtus, felicitas, & propenſio animo-

animorum. Hanc Deus indit cordibus
 subjectorum: illius nemo Dominus est:
 Virtus quoque Deo adiutore indiget.

88. Non pauci principum, dum sæ-
 vitiâ procurant authoritatem, amisere.
 Politici donum DEI appellant, quod ni-
 mirum affectu magis, quàm vi obtine-
 ris.

89. Respublica illa occasui proxi-
 ma est, in qua Leges vilescunt, & Magi-
 stratus non honoratur. Sublato hujus
 respectu, & illarum vigore, quid super-
 est, nisi dissolutio, & interitus.

90. Inhonestas sævitiâ longè damno-
 sior est Principi. Illa horribilem reddit
 Principem, hæc insuper contemptibi-
 lem. Crudelitas horrorem incutit, libido
 audaciam præbet. Cùm enim libidino-
 sos passim credamus timidos & igna-
 vos, si quis Principem voluptuosum vi-
 derit, deposito metu audebit in exem-
 plum.

DECAS X.

91. Egestas solet obnubere vitia, fe-
 D lici-

licitas detegere. Adverte metamorphoſim, quam Principis odium aut favor efficit. Vix illum prælibavit aliquis, quàm ſubitò mutatus ab illo eſt. Nempe magnam fortunam debilis ſtomachus non digerit, & forſitan facilius eſt odientem ferre, quàm blandientem. Videat proinde Princeps, ne, quem extulerit, efferendo dejiciat.

92. Inter eſt quoque Principis ſcire, in quo ſita ſit ſua felicitas. Malè Thales adſcripſit illi, qui annis maturus in lectulo ſuo occumbit. Minùs erravit Solon, dicendo Regem felicem fore, ſi Monarchiam democraticè gubernaret. Brevis Anachariſis: ſi ſapiens eſſet. Acutè Pitacus: ſi Subditi timerent non ipſum, ſed ipſi, & pro ipſo, aut pro eo, quod illum contingit. Socrates verò: ſi noſſet imperare ſibi. Neque multum aberravit Henricus IV. Hiſpanus, aſſerens, tunc fore Regem feliciffimum, ſi ſua Regna felicitaret.

93. Qui omnibus prodigit, brevè mendicabit. Æſtimet Princeps ſervitia ſuo-

suorum, sed non vilipendat remunerationes suas. Gratias conferat cum delectu, misericordiam sine discrimine.

94. Prodromus est non levis calamitatis, cum e Republica tolli videas viros consilio, iustitiâ, zelo, & arte militari insignes: ita magni Politici prognosticantur. Et verò ruentibus colossis quis credat reliquam ædificii molem perstisturam?

95. Magna Imperia plus habent, quod metuant a magnitudine propria, quàm ab hostibus alienis. Rarò intereunt, nisi bello civili, aut intestinis dissidiis. Plus periculi imminet à seditione unius Provinciæ, quam ab universa potentia alterius Monarchiæ.

96. Audacter Hesiodus dicebat, non esse fidendum ulli, ne quidem proprio fratri. Mollius forsan ista sumenda sunt. Principi tamen consulendum videtur, ne fidat abique delectu, nec diffidat cum temeritate.

97. Ad ritè capiendum consilium duo vitanda sunt: Ira, & præcipitantia.

Illa involvit, ista provolvit. Qui nimium accelerat, festinat poenitere, Bene Augustus: *Sat cito, si sat bene.*

98. Verissimè pronuntiavit Ennius, infirmam mentem semper errare. Quid irâ debilius? Nam veluti, qui captus est oculis, nequit distinguere atrum ab albo, ita qui irascitur, ignorat quid potius conveniat. Dissipanda est per moras brevis insania.

99. Quos atræ bili natura subjecit, aut lento phlegmati, consiliis ineptiores sunt. Illos videas plerumque apprehensivos esse, invidos, suspiciosos; istos languidos, socordes, & desidiosos.

100. Censebant Sapientum nonnulli; Principi plus mali obvenire posse à domo propria, quàm ab hostibus externis. Ita sibi persuasit Antigonus, dum orabat: servaret illum Deus ab hostibus & familiaribus. Rogatus cur non potius peteret servari ab hostibus solis? reposuit: *illum, qui palam adversatur, cavendo facile evitare possum; ast ab eo, qui latet sub specie amici, quis me nisi Nu-*

men præservet? Non sunt occultiores insidiæ, quàm quas construit Adulator, ambitiosus, & invidus.

DICTAMINA

PRUDENTIA.

DECAS I.

I.

Optimus Prudentiæ Magister experientia est: nullam artem minori sumptu addidiceris. Quid facilius, quàm sapere insaniâ alienâ? Ut aptè rebus utaris, occasio facit. Sapiens eam prospicit, antequam adsit; stultus post tergum respicit, ubi transierit.

2. Princeps Ratio Prudentiæ est, non præsentibus solum intendere, sed futuris. Oculos Lyncium referunt penetrare muros. Certius est, prudentis aciem penetrare omnia tempora: recordatur præteriti, operatur in præsentī, & futura disponit.

3. Qui cupit doceri prudentiam absque Magistro, arguat se in eo, in quo alios reprehendit. Seipsum docet, qui alienos navos objecerit sibi.

4. Amissis actionum tuarum Ratio fit. Nulli benè feceris, quia amas, nullum punieris, quia odisti. Iratus neminem castiga: gaudio perfusus abstine largiri; non quod largiendum non fit cum hilaritate, sed quod non deceat propter illam.

5. Feliciùs evenit, quod prudentiâ dictante, quàm quod ex confidentia fortunæ suscipitur. Melior est dubius eventus cum maturo consilio, quàm felix cum temeritate.

6. Secretum clavis est cordis. Frustra quereris pervenisse ad omnes, quod non poteris uni subticere. Quod volueris plures ignorare, illud dixeris omninò nulli. Quî potes alterum ad secretum obstringere, qui per eandem confidentiam, quâ silentium imponis, violas?

7. Fatuus, dum filet, sapientem simulat; sapiens autem tacendo confirmat se

se esse. Lingua parca augurium est largæ mentis. Nihil periculosum minùs, nec honorificum magis, quàm temperantia linguæ; uti ex adverso nihil periculosum magis, & honorificum minùs ac verborum abundantia.

8. Noli confidere alteri, quod nondum certum est tibi. Si res potentem tangat aut prædivitem, quod in aurem murmuraveris, credito divulgandum per orbem universum. Assentator enim divinat de internis, & quasi jam factum judicat, quod vix cœpisti cogitare.

9. Proficuè errat, qui benè loquitur de omnibus, neque censeri potest adulatio (pestis humanæ conversationis) quando non potentes solùm, sed & illos commendamus, quos fortuna despexerit.

10. Lingua bona hoc scœnore gaudet, ut de ipsa loquantur omnes benè, quæ de nullo novit loqui malè.

DECAS II.

II. Affectant aliqui prudentiam,

D 4

irascen-

iraſcendo ſingulis, & critizando, quæ alii probârint. Parum amiſeris commendo, quod alter appretiat, & minus periculi ſubis laudando res vaniculi, quàm ipſum vanum.

12. Intempeſtivè ſe arguit, qui præmaturè ſtudet placere. Lepidum quoque eſt. condemnare ſe, ubi nemo accuſator eſt. Non quaſitus tace: cùm rogâriſ, tùm primùm reſpondendum eſt. Accuſationem ſi certam noſti, expedit dextè prævenire: dubiam aut nullam negligere; ne ſcilicet à ſeipſo vires accipiat damno tuo.

13. Præſtat injuriantem pati, quàm adulantem. Quiſ enim te majori injuriâ lædit, quàm qui fallit, & ſano judicio privat? Utriſque aures obturandæ ſunt, adulantibus tibi, & calumniantibus alios.

14. Injurias à potentibus illatos accipe uti exemptas: neque enim adverſus illas conqueri poteſ, & ſi poteſ, non convenit. Pateat ſemper acceſſus, ut te ament, quibus indigueris.

15. In-

15. Insuper est illa Ratio Status: malum malo idè refundendum esse, ut alii timeant idem experiri, qui idem perpetrarint. Hoc est palliare vindictam specie præventionis. Et verò utro magis conciliabis amicos, metu, an benevolentia?

16. Periculosum est lædenti veniam differre, ne dicam, negare. Desperatio enim audaciam gignit, & qui in modico offendit, quasi semper hostis futurus colligit iram, roboratque se complicibus in iectum graviolem. Deposuit semel ruborem aut respectum non facile restitueris.

17. Fallenti semel, qui se considerit, non habet, ubi damnum excuset: ipse sui mali author est. Verùm dissimulanda est diffidentia, ne fallentis malitiam acuas, novasque vires subministres vindicandi se jam in diffidentem, qui prius fefellerat confidentem.

18. Usus hominis bonum opus; usus linguæ, verba. At his fidem non obliges, nisi opus te convincat. Abstinere multi

loqui malè , sed & negligunt operari benè. Divinanda est adlatio, & experimentis probanda, actum demum solvenda fides, cum operibus exigitur.

19. Potentem, aut in sublimi positum caveas offendere: loco illi exemptio debetur. Sed neque amicum ipsius: quin & hunc minus. Plus enim irritatur animus ex injuria, quæ amico infertur, ac ex damno, quod irrogatur sibi. Ingenuus satisfacit sibi potentiâ vindicandi: at pro amico in ipsam vindictam accenditur. Ulus enim potestatis, qui in causa propria videbatur debilitas, in aliena est debium dilectionis.

20. Sumptuosa est injuria, quæ potenti infertur. Minimam molestiam non refuderis mille obsequiis. Unusquisque enim honorem sibi debitum censet, tamquæ ambit suspici, quàm horret contemni. Unica injuriola plus confert ad iram, quàm multa blandimenta ad amorem.

DECAS III.

21. Ars magna vivendi est nosse pati.

Huic

Huic fundamento Virtus inædificatur.
Nemo magnus evadit, nisi tolerando.
Plus æstimo hostem ferre, quàm ag-
gredi.

22. Genus victoriæ præstantissi-
mum est, seipsum vincere. Principes
alienâ manu victores fiunt; vincere se-
ipsum est opus virtutis propriæ.

23. Inferre injuriam etiam vilissimus
potest, tolerare non nisi magnanimus.
Nihil æquè facilè, ac malum inferre:
nihil æquè difficile, ac sufferre.

24. Geminat vires inimico, qui in-
vitus est pati: dum se offensum queritur,
docet unde offendi possit, ac ratione qua-
dam provocat. Nam sicut qui benefacit
alteri, amat cui benefacit; sic qui offendit,
offensum solet odisse.

25. Ut ames, omnes boni sunt, ut
oderis, nullus. In consortium adhibendi
non nisi boni: in amicitiam veram, ani-
mæque, licet unus non sufficiat, vix ta-
men illum repereris. Non benefaciendo
solum amicos facis, facis & mala susti-
nendo.

26. Malus, dum ſe fingit bonum, peſſimus eſt. At fictio non perderat; ferendo larvam detrahes. Expectatio vicem rationis ſubit, & tempus aperit, quod ingenium non comprehendit.

27. Amicos lauda in publico, reprehende in occulto. Vitia illius tua facis, ſi diſſimulas. Inter plurima, quæ Domitianus malè egit, unicum dixit benè: *Ir-ritat querulum, qui non corrigit.*

28. Nummus Mancipium eſt ſcientis uti, Dominus ignorantis: Sapiens aurum honeſtat, ſapientem uſus. Plurimum accipit, qui dat indigenti: nam miſericordia foenebris eſt magis danti, quàm accipienti.

29. Poſtulanti citò occurre: mora beneficium imminuit, velocitas geminat. Saltem minus fallit, qui citò negat.

30. Ob eſt multis indigentibus ingratuſ unus. Actu uno peccat multipliciter. Cauſat non dari ab uno, à multis non accipi. Ibi ſiſtit beneficentiam, hic auget egeſtatem.

DECAS IV.

31. Liberali eadem fors est cum seminante. Aliud ventus aufert, & dissipat: aliud aves devorant, & in finem vertitur. At quod in terram bonam ceciderit, reddet fructum cum foenore in tempore suo.

32. Largiens, cum opes affluunt, recipiet, cum defluerint. Duplicat donum, qui erogat non reddituro. Cunctos obstringit, qui merenti tribuit, neminem, qui immerenti: nam hic ingratus erit, ceteri infensi.

33. Qui nihil erogat, depositarius est sui heredis. Hic planget defunctum, & ridebit defungi. Commune quidem, sed ingens monstrum est senex avarus. Par huic opulentus, qui pluribus inhiat: ejus cupiditas est blandiens egestas.

34. Malè negaveris alteri, quod ipse aliquando petiturus es; nequè benè expecteris, quod eras negaturus. Justitia non est neganda poscenti, nequè misericordia merenti.

35. Delicata res est, beneficium per-

didisse. Satis est dati meminisse, satis poenituisse. At imprudens est, quem poenitet. Bis enim perdit quod dedit: rem datam cum alienat, & donum, cum meminit se dedisse. Quin saluum ex illo est, quod optimum: dedisse.

36. Mavelis semper dare, quam accipere. Illud est obstringere alterum, & effici Dominum; hoc est obstringi, & fieri mancipium. Dans beneficium vincit, accipiens vincitur: Quæ erogasti, noli vulgare, ne bonum veritas in injuriam. Quæ autem accepisti, liberè annuntia, & gratis gratus eris.

37. Penè idem est, ingratum esse, ac queri de beneficio non accepto. Nam hic non usum liberalitatis interpretatur injustitiam, & quod potuit accipere, credit debuisse erogari. Hoc autem est confundere usum justitiæ cum usu liberalitatis, debitum liberali affingere, ut gratitudinem excuses.

38. Qui dederit sapius, non se obstringit ad largiendum semper: potiùs acquirit jus ad negandum aliquando, si vel

semel donum amiserit. Verùm qui semel accipit, non acquirit per hoc actionem ad petendum sæpiùs,

39. Ingratitudo res est usitatissima. Memoria beneficij cum Sole occumbit; rarò ultra extenditur. Solent magna beneficia magnis injuriis extinguì. Credunt enim se absolvi onere gratitudinis, quibus fides tollitur enormitate injuriæ succedentis.

40. Ex favore potentis noli præsumere, nequè fidito affectui ipsius, Alienis alis nemo Icarus promovet volatum. Etiam in magnis fortuna variabilis est; si illa perstet, mutari tamen potest conditio & affectus.

DECAS V.

41. Si te illustret Potentiorum felicitas, imprudenter egeris opponendo te Soli, & obumbrando alios, præjudicio tuo. Memento Solem quotidie oriri & occumbere; neque sapientis esse, unius benevolentiam aucupari, ut hostis sis plurimorum.

42. Gra-

42. Gratia Principis ſervire non debet, ut cuius ſit malè, ſed ut omnibus bene. Ita favore ejus utere, ut omnes illum exiſtiment ſuum, ut gaudeant ſe amare, quem Rex coluerit.

43. Quod ſi favor ille non pateat omnibus; ſic utere, ut alius ignoret. Ubi ſemel in publicum venerit, jam juris eſt communis. Nequè tunc indignari licet poſtulatſi aliorum, aut te ab interceſſione ſubtrahere, licet effectum ſuum non conſecuturâ. Suppleat deſiderium auxiliandi impoſſibilitatem auxiliij. quæ nimis non conſuevit niſi neganti imputari.

44. Qui architectatur feſtinanter, periclitatur de fabrica; & quod citò conficitur, citò quoquè deſtruitur. Tametſi favores affluant, non properes exaltari. Aſcenſus enim præproperus augurium eſt caſus.

45. Ama mediocritatem, quæ ſecurior eſt à periculis, & liberior à damnis. Magna felicitas ſibi ipſi oneroſa eſt. E-latæ turres fulminibus proſtant, humi-
les

les casas demissio præservat. Corpora saniora prima ægritudo prosternit.

46. Inter humanos affectus nullus æquè metuendus, ac spei: inter homines ipsos nullus magis est meticolosus. Quid spe humanâ fallacius? quid periculis obnoxium magis? Magnificat dissita fallaci vitro, & quia parum callida est, ludit, ac luditur nunquam eventuris. Velut gulosa puella acerba præripit poma, & dum fruitur acerbitudine laborat.

47. Nulli quoquè timendi magis, ac timidi: dolis enim suppleunt virium defectum, & quod nequeunt animo, præstant insidiis. Minus periculi habet hostilitas aperta, quàm dolus occultus.

48. Timidi viles sunt animo, suspiciosi, creduli, crudeles, semper intenti periculis præcavendis, etiam ubi non sunt: inde mille suspicionibus obnoxijis, quæ utinon fundantur in veritate rei, sed debilitate animi, consueverunt esse falsissimæ. Quia tamen æstimantur ut veræ, odium concitant in insontes: hoc autem suadet vindictam, aut atrocius aliquid in
peri-

periculi, quod metuunt, averfionem; & quia animus deest, armantur infidijs, Demum ut securos se reddant, evertunt omnia, femper timentes, nifi prostratos videant, quos timuerint. Penè prodigos dixerim, cùm tantis impendijs emant securitatem.

49. Non minùs metuendus est, qui metuit egenus esse. Nam avaritia magistra est crudelitatis, & quod deest vitium, fupplet nequitia: imò atrocior est, cùm infirmior.

50. Ubi nihil fperes, nihil quoquè est quod metuas. Malum absquè remedio, timere omnia absquè discrimine. Qui ad omnem motum pavescit, ante necessitatem angitur, ultra necessitatem affligitur. Quod si in se redux non collegerit vires, cassa quoquè erit omnis prævntio,

DECAS VI.

51. Si femper memineris te hominem esse, calamitates non videbuntur insolitæ; & si respexeris ad alienas, credes

des tuas esse minores, Decrescunt magna
comparatione majorum.

52. Intcrest, quâ parte res apprehendas:
inde tutius est, unde te non urant. Pauci
infelices sunt nisi comparatione felicio-
rum. Infelicitas si communis sit omni-
bus, aut non solatur aut non affligit, Mi-
seria, quam in altero majorem vides, no-
men infortunii amittit.

53. Quid venaris in campo alieno?
domituz habes, unde gaudeas, unde be-
atus sis. Corpus animusquè ritè disposi-
tus optimum est lætitiæ condimentum.
Cibum fames obsonat, non aroma.

54. Temperantia dulcia dulcorat
magis, gustumquè irritat. Amara est
omnis voluptas, quæ non conditur lici-
to; intrita cum virtute dulcissima est.
Conscientiâ bonâ dulcescunt adversa
omnia.

55. Nemo hostis tam vilis, qui ti-
mendus non sit. Quin quò vilior, eò
promptior ad nocendū. Volenti obesse
aut nolenti annuere, nunquam color de-
est. Pericula contempta revertuntur ci-
rissimè.

56. Lu-

56. Lucrosa distractio est bonum consortium: malo Virtus corrumpitur, & orbatur fide ac luce sua. Consilium bonū dirigit, exemplum animat. Utrumque in bonis reperiri est: docent bona & alligunt. In perversis contrarium habetur: malè suadendo perdunt, & malè agendo ruborem tollunt. Inter plures malos facile est periclitari aliquem bonum.

57. Multas injurias dissimulatio sepe-
pelit. Earum non ille solum causa est, qui infert ex odio, sed qui accipit cum imprudentia.

58. Non videri sensisse injuriam, innocens est vindicta. Lædens intendit affligere, læsus aurem dissimulando vicem reddit, frustrans spe pessimum offensorum & torquens in malitia sua.

59. In rerum eventibus non expedit commoveri; saltem sensum ne monstraveris. Si adversum quid est, dissimula, ne hosti gaudium parias; si fors prospera, non plaude, ne ambitiosum irrites.

60. Ibi miles urbem aggreditur, ubi debi-

debilior est. Cur te detegis hosti tuo, ubi infirmus es, ubi feriri potes? Prudentis est sensum tegere, ne quis noverit, ubi possis vulnerari.

DECAS VII.

61. Ut alterum possideas, affectibus ejus invigila. Hac portâ muros subiveris, & animum occupâris. Artis est nosse placere, & forsitan non minoris felicitatis; modò assentatio absit.

62. Morosè negotia auspicanda sunt; finienda celeriter. Ut bellum citò absolvas, & auspicate, plurima observanda sunt. Dimidium facti habet, qui maturè prævolaverit.

63. Stultum est existimationem, ne perdas, deperire. Hoc accidit, cùm eam verbis defendimus, quibus si passio accesserit, etiam si ratio subsit, facile excidimus, amittentes plus authoritatis defendendo illam, quam hostis impugnando.

64. Invidia est tinea fortunæ, At duobus modis præstat invido, qui invidiam
pati-

patitur. Hoc enim turpissimum vitium est, illud periculum honoratum.

65. Nihil magis inimicum homini, ac alter homo. Valentissimum est hoc invidiæ virus: ubi insederit, non admittit antidotum. Plures hostes negotiatur æmulatio, quàm injuria: invidia autem medium non habet. Semper nocentissima est; solum prodest cum virtutem impetit.

66. Passionibus irretito credendum est parum: alieno à lucris, & munerum corruptione, plurimum: invidioso nihil.

67. Plus amittitur in turpi lucro, quàm honesto damno. Hoc affligimur semel, illius semper poenitet.

68. Non judices te plus ditari, si opes quàm si honor accrescat. Semper famæ, quàm nummi dignior est cura. Cum infamia ditescere, pessima jactura. Bonum nomen ingens patrimonium.

69. Nusquam in hoc mundo securè agitur. Malus semper metuit Leges, bonus semper fortunam. Nam hujus ira
bonis

bonis etiam infesta est : illarum poena
solum insequitur malos. Securissima
mora est, quæ in eo, quod convenit, de-
liberando insumitur.

70. Ad evitanda vitæ discrimina plus
conducunt consilia, quàm vires. Pejus
est nescire vivere, quàm non posse. Plus
laborandum est, sortem bonam ut ser-
ves, quàm ut invenias,

DECAS VIII.

71. Sta verbis tuis, & quod pollici-
tus es, non infringe. Fide enim semel a-
missâ nihil superest, quod amitti possit.
Assuetudine jurandi periclitaris de fide :
vocas enim in dubium, quod verum est.
Qui non amat vera audire, nec consue-
verit vera loqui. Adulatio vitium est sui
tenax, & expers emendari.

72. Credere omnibus aut credere
nulli, utrumquè vitiosum est. Primum
plus habet urbanitatis, alterum plus se-
curitatis.

73. Parum veritatis inest illi, qui agit,
quod in aliis condemnat. Neque mi-
nus fallit, qui aliud, quàm quod loqui-
tur,

tur, agit; quàm qui aliud, quàm quod loquitur, ſentit. Ille decipit alterum, iſte fallitur à ſeipſo.

74. Neminem odio habueris; quia deliquit. Inſanum eſt peccare averſando peccantem. Nunquid enim rationi adverſatur, perdere innocentiam; quia alius eam non conſervârit. Non ſunt delictis delicta caſtiganda.

75. Si ipſe vitiolus es, cur non condonas tibi ſimili? ſi autem deſiſti eſſe, da moram, ut & in hoc alius aſſimiletur tibi.

76. Illum qui citò iudicat, citò pœnitet iudicâſſe. Quemadmodum in curſu haud benè obſervas, quæ tranſeundo vides; ita qui cenſuram præcipitat, indicat ſe malè advertiſſe.

77. Cum omnibus pacem habeto, cum vitiis bellum. Præ cæteris autem procura tecum ipſo concordiam, id eſt, ut cogitatis conſentiant verba, verbis opera, operibus voluntas.

78. Cum rerum eventus nequeant aptari votis noſtris, aptanda ſunt vota eventibus, eorumquè moderatione præ-

Occupandus dolor quo gravāmur. Imprudentia est, quod longè abest, vel omnino abest, efflictim concupiscere, & quod ad manus est, negligere.

79. Servire temporis munus est honoratum, imò & Regium: servire, quia sponte vis, ingenui.

80. Time magis conscientiam, quàm famam. Optima sors felicissimi est innocentia, nequè laus ulla major, quàm meruisse laudari. Interest non quis videaris, sed qui sis. Quid juvat te commendari, in quo conscientia te damnat?

DECAS IX.

81. Magnæ pollicitationes jure solent esse suspectæ: qui illas offert, cùm ægrè queat præstare, aut decipit alios, aut si seipsum non fallit, stultè obstringit. Grandia dona plus amant dari, quàm promitti. Satiùs autem est grandia præstare, quàm spondere. Age quod sponderis, non spondeas quod forsitan acturus non es.

82. Verè dicitur communi adagio:

E

Qui

Qui citò dat, bis dat. Muneris pretium voluntas eſt, & hæc celeritate conſtat: Offenſam excedant benefacta, & beneficia gratitudo.

83. Feliciter errat, qui corrigentem habet. Carent hoc dono feliciores, neque Sociates in Principibus reperit. Plebeios delicta non obruunt: plus curant, ut vivant, quàm ut voluptuoſè vivant; atque ideò facilè corriguntur, aut legum fræno continentur. Totum hoc alienum eſt à Principe; cum paucis agit, & hi non loquuntur niſi placentia, aut non excitantia ſenſum.

84. Non ſunt diſpenſanda imperia cum poteſtate Dominantis, ſed in manſuetudine Patris. Naturâ ſuâ ſubjectio gravis eſt, atque ideò mitiganda affabilitate imperantis.

85. In conſiliis audiendi ſunt omnes, ſed quod rectum eſt, ſtatuendum. Quod ſtatueris, non exequere per eos, qui non probârint. Turpe eſt errare in idipſum: nam & bruta primus caſus cautiora reddit.

dit. Qui dissentit statuendis, non promotebit statuta.

86. Consilium, quod voto tuo arriperit, suspectum habe, & timeas exequi. Nam vel imprudentiæ arguêris, quòd malè cæperis, vel inconstantia, non continuando, quod inchoâris.

87. Consilium prudentius est, quod securum; opportunum, quod expeditius; quod facile, acceptabilius; optimum quod includit hæc omnia. Id innuebat Asclepiades, probabatque Cornelius Celsus, asserens Medicorum esse, mederi cum securitate, cum brevitatem, cum voluptate.

88. Nostro sæpè ineptimus iudicio; idcirco sensui tuo ne nimium adhæseris: sic enim quilibet, ne te offendant, sine errore.

89. Solon scissâ in partes Republicâ neutri dicebat adhærendum. Non æquè tutum est, cum duo potentiores dis-

Nam Pace reductâ unus obliuiscetur obsequii, alter meminerit iniuriæ, quâ se credet impetiturum. Evenire

huiusmodi, quod vespertilionibus, solet: avium muriumque induti formam ab utrisque patiuntur. Ita & illi fugiendo discrimen, incurrunt. Quanquam neque ipsum periculum vincere expers est periculi. Felix malum, in quod virtuosus incurrit! neque ulla est tanta felicitas, quam non infestent mortalium querelæ.

90. Crudelitati multa cum inhonestate societas est. Mens humana habitare non solet in domo subdita affectibus ferinis.

DECAS X.

91. Luxum vestium optimè dixeris inscriptionem vanitatis. Insuperbus est, qui facit impensas, ut vanus censeatur: se depauperat, ut credatur dives.

92. Duobus malis subiacet ambitio: redditur odiola, & fit infelix. Rarò evenit prosperè, si quis contendit Dominum suo æquari.

93. Admodum pretiosa rarò profunt possessori, & quod multis arridet, ægrè potest retineri.

94. Cum

94. Cum arte solet punire Justitia Divina: æquat pœnam culpæ, & per ipsa peccati instrumenta corrigit delinquentem. Prudentiorum observatio est, illos, qui in juventute damnandâ licentiâ Ligatas depravant, deinceps talionem experiri in suis, & vel successionem destitui, vel pessimâ, & non victurâ prole castigari.

95. Interitum Regnorum non tam efficit copia criminum, quàm impunitas delinquentium: quando scilicet neglectâ justitiâ viget consuetudo peccandi, & ipse Magistratus peccat non puniendo, complex criminis, & reus omissionis.

96. Minus officit immodicus rigor, quàm nimia remissio; neque tyrannis tam nociva est, uti projecta licentia. Ubi Magistratus non advertit in scelera populi, ibi Deus castigat populum & Magistratum. Indulgento namque nocentibus injuriantur probi, & non punisse crimina, approbasse est. Severitas enim proxima est bono Justitiæ.

97. Reverentia Legum, & respectus

ſuperiorum Palladium eſt Reipublicæ: huic innititur ejus ſecuritas. Augurare Regni interitum, ubi videris Magiſtratum contemni. Ibi enim neque legibus vis eſt, neque honor imperatis, neque authoritas imperanti.

98. Magiſtratus ſi auro comparari poſſunt, poſſunt & auro annihilari. Si venales ſint honores publici, non qui meruerit, ſed qui ditior fuerit, obtinebit. Ita quiſque per mille juſtitiaſ vias nummos congeret, aditurus Magiſtratum tantò indignior, quantò nummoſior.

99. Vulgus medium non tenet: aut nimium res attollit, aut nimium depri- mit. Habent hoc viliores animæ, facile exerrant, & medio, ubi virtus eſt, neque- unt conſiſtere.

100. Voluntate plebis nihil inſtabi- lius, ſed & fortius nihil: nam quiſque multitudinem ſequitur, & ſi quid illa af- firmat, Ratio locum non habet: inſtar torrentis non pergit, ſed rapit omnia. Si paſſio deſit, vox populi vox Dei eſt; ubi paſſio adfuerit, vox populi vox diaboli eſt.

est. Passionis ductum sequuntur pluri-
mi, Rationis pauci.

DICTAMINA MORALIA.

DECAS I.

IN hoc creavit nos Deus, ut beati si-
mus, ac sumus eheu! tam infelices,
ut beatitudinem nostram vel non cog-
noscamus, vel non æstimemus. Ve-
rum tamen qui ignorat terminum, quo-
modo signaturus est viam? Erramus si-
ne proposito, & quo feramur, nescimus.
Beatitudo non est alienum bonum, sed
proprium. Ut quid aliunde accersimus,
quod domi nostræ nascitur? Intra nos est
quo beati sumus; cur ab alijs mutuemus?

2. Vera beatitudo aut virtus est, aut
nusquam sine illa; ad minus instrumen-
tum est vitæ, si non beatæ, beandæ. Bea-
titudo non potest esse absquè bono:
quod autem aliud bonum majus, quàm
bonum esse? Si possessio boni appetibi-
lis est, quid erit reipsâ bonum esse?

3. Virtus sibi ad felicitatem sufficit, nequè ullâ re opus habet: est sui ipsius pretium, & præmium. Tam amabilis ejus bonitas est etiam perversis, ut in ipsis vitijs imaginem illius colant, quantumvis falsam, appetentes scilicet, quod melius est.

4. Hac Bonum prærogativâ gaudet, ut factum propter se ipsum nihil amittat de bonitate sua; malum autem licet obtentu boni fiat, non redditur inde bonum, sed retinet malitiam etiam sub ipsa specie boni quæsitam.

5. Facile imitabilis est virtus: ejus sycophantam vitium agit, larvatum eâdem specie: nequè semper utriusquè actiones distinxeris; intentio sola discernit.

6. Magnum quid virtus sit necesse est, siquidem eâ solâ magni reddimur. Nequè enim, uti Zeno ait, quî magnus, idem quoquè virtuosus, sed qui virtuosus, ille reipsâ magnus est. Semper virtuti fortuna concessit: nam qui ejus causâ occumbit, non moritur, sed perennat.

7. Su-

7. Supra hominem est qui ex virtute operatur, infra hominem, qui ex vicio. Non solum convenientiâ urbanitatis cogimur esse virtuosî, sed & necessitate: ne scilicet, quàm nascimur, peiores simus. Irrationali namquè peior est, qui dotatus Ratione fugit, quod illa dictârit.

8. Illud duntaxat bonum reputes, unde bonus reddaris. Tametsi dignitate super omnes emineas, si vel supremo in orbem polleas dominatu, sis licet sapientior omnibus, corporis animiquè dotibus excellas; nemo te tamen, si virtus absit, bonum appellârit. At verò desint hæc omnia, non desit virtus, nemo tibi boni appellationem sustulerit. Talis est ad præcellentiam titulus bonitatis.

9. Divitiæ fallunt, honores evanescent, fortuna præcipitat. Anne, quod te bonum non facit, faciet fortasse pessimū, bonum dixeris? Non est bonum, quod bonos non facit. Virtus nemini officit, omnibus prodest, & absquè alterius adminiculo se solâ proderit tibi, plus quàm cætera omnia.

10. Quidam Philosophorum definiunt esse, unde & per quam omne bonum derivatur. Habet illa aquæ ductus suos, per quos dimanat ad nos omnis felicitas vitæ hujus, & beatitudo alterius. Undiquè prodest, æquè corpori ac animæ, tam in hac vita, quàm in altera.

DE CAS II.

11. Omne vitium omni studio devita; nequè dixeris: id totum est quod possum, nequeo amplius. Idem enim hoc est, ac dicere: vellem, sed nequeo hoc vitium fugere; & hoc idem, ac illud: possum, sed nolo virtutem sequi.

12. Quæ distantia est coeli à terra, hæc eadem est terræ à coelo: nam duo extrema æqualiter distant. Alia prorsus ratio est in virtute & vitio, A virtute citissimè transferis ad vitium, à vitio ad virtutem lentissimè.

13. Virtuti uti dignissimæ competit honoratior locus: hunc ei discretio assignat, & mediam collocat inter extrema, cavendo, ne in quo deficiat aut excedat; ne quid nimis, ne quid minus.

14. Videas Virtuti vitium semper esse Proximum; idcirco cave sis, in inquirendo in illam, incurras in istud. Sunt homines veri, sunt & picti solum fictivè. Idem est in virtutibus: quasdam color sic pingit, & species externa: aliæ veræ sunt, & seipsis constant. Virtus conficta vitium est, destituta scilicet discretionis debilitate, & intensione purâ: falsa autem virtus est vitium verum.

15. Sed neque veris virtutibus omnino acquiescas: aliæ enim simplices sunt, aliæ solidæ: istæ roboris exigui, istæ validissimæ. Leo magnus & parvus uterque Leo est, differunt tamen. Virtus robustior alias quoque attrahit, & jungit sibi: tenerior, licet virtus sit, sola remanet, & socijs destruitur.

16. Utere Ratione, quemadmodum Leo unguibus, cervus pedibus, & in pullorum præsidium plumis gallina. Omnia animalia dotavit natura, consentaneâ unumquodque supellestile instruens, quasi portione cognatæ hæreditatis. Liberalior longè in hominem

fuit: dando Rationem plus dedit, quàm cæteris omnibus.

17. Quomodo Leo victurus eſt abs-
que pedibus? aut quì ſe defendet aper
absque dente falcato? Et homo, niſi
Ratio ducatum præſtet, quam viam te-
nebit? quò progreſſurus eſt? Benè Py-
thagoras dixit, prudentiam homini pro
viribus eſſe, pro armis, pro muro. Sit in-
teger animus, omnia in tuto ſunt.

18. Nullum vitium damnoſius eſt,
quàm quod virtutis ſimilitudinem in-
ducit. Larvatum timetur minùs, aut penè
diligitur. Deſipis, ſi alieni criminis te
reum facis, ut proximum immunem
reddas. Pejus eſt culpæ favere, quàm fa-
cere; hoc fragilitatis eſt, illud malitiæ.

19. Ex uſu Rationis formatur Virtus,
ex abuſu vitium oritur. At quis major
abuſus, quàm contraire Rationi? Tam-
eſi quodvis vitium aliò ſe torqueat,
omnia tamen adverſantur Rationi; vi-
tioſas autem ſibi ipſi. Turpe eſt Intelle-
ctu uti, ut beſtiis aſſimilère.

20. Nescire imperare affectibus ſuis
tàm

tàm de decorosum est impio, quàm pæ-
nosum iis non posse occurrere. Vel non
audet tentare quod cupit, vel si tentat,
non assequitur. Adeò propria illum vota
affligunt. Spes modicæ voluptatis quàm
longâ rependitur serie dolorum! imò
quàm cara sunt pretia dubii mellis per
iplos amarores ad nos defluentis?

DECAS III.

21. Nullum vitium est absque censu,
nullum cum emolumento. Sui causâ, &
fine fânore adjuncto nemo illud quæ-
fieri; inde vilitas ejus patescit. Superbia
appetit honorem, avaritia nummos, gula
voluptatem: omnia spondent boni ali-
quid; sed præstant nihil, aut satisfaciunt
pessimè.

22. Odisse te oportet vitia, non me-
tuere. Nam quæ ex metu fugit, non hor-
rore malefacti, timidus magis, quàm
justus dicendus est. Periclitamur non de
casu solùm, sed & de interitu: damno-
sissimum enim est malè vivere, & non in
discrimen duntaxat, sed & omnimodam
ruinam præcipites agit.

23. Inanis ſpecies, & phanraſma vivendi eſt mala vita: eam vitia occupant, non explent. Non habent uſum, ſed impedimenta vivendi, qui malè vixerit. Nihil agere eſt non vivere; malè agere eſt vitam perdere. Otium eſt parentheſis vitæ, vitium jactura. Non idem putes diurnare, & vivere; neque omnis, qui diu fuit, diu vixit. Senex vitioſus diu fuit, parum vixit: juvenis vitioſus, etiamſi parum durârit, multum vixit.

24. Malè agere res eſt plena periculi. Malus nuſpiam ſecurus eſt. Tamethi nemo ei inſenſus ſit, & omnes indulſerint, conſcientia nunquam parcit, nunquam deſinit caſtigare. Peccatoris maxima pœna eſt deliquiſſe: ipſo ſcelere plectitur Sceleſtus.

25. Sceleribus nunquam profuit Secretum: poſſunt quidem occultari; at ut ſemper lateant, quis aſſecurabit? O ineptos! quibus cura tantum eſt abſcondere peccata, quæ non poſſunt, & nolunt deſtruere, quod facile poſſunt. Quid prodeſt, alii ignorent malitiam tuam, ſi
tibi

tibi ea constet, & Deus perspectam habeat. Quamvis ab omnibus securus degas, timebis tamen: desint licet pericula non deerunt timores, minùs detrimenta.

26. Non famâ æstimemus nos, sed conscientiâ. Plus interest te virtuosum esse, quàm videri: neque enim ex eo quod audis, sed quod es, æstimari debes. Bonitatem non censeas testimonio alieno, neque gloriam putes laudatum esse, sed laudabilem. Ille maximè laudabilis est, qui etiam non laudatus perseverat laudabilis esse.

27. Inter delicias corporis ægrotat animus, & spiritus flaccescit, dum caro saginatur: deficit enim facultas agendi, quod voluisse aliquando facile fuit, corporis dilatatione constringente animam.

28. Voluptas, ubi modum transilierit, vertitur in pœnam. Sanè perutilis virtus sit oportet; siquidem ipsa Vitia, ut suum consequantur finem, ejus indolem imitantur servato medio, vitatisquè extremis.

29. Leo blanditijs solet mansuescere, & caro nostra delicijs efferatur. Cibus sumendus non est uti materia gustus, sed quasi medicina famis. Non vivimus, ut edamus; sed edimus ut vivamus. Edendo modicè vives diutissimè: plures enim occidit gula quam ferrum.

30. Adeò nihil profunt vitia, ut etiam obsint ipsi vitioso. Quò plus cuticulam tuam curaveris, tantò plùs inde gravaris, Amasse nocuisse est. Gula, & Luxuria collegæ ac veluti Consules sunt vitiorum: quantò magis blandiùtur carni, tantò magis officiunt: vires hebedant, agglomerant dolores, substantiam pessumdant.

DECAS IV.

31. Ingluvies per vitæ officinam mortem fabricat, per gustum anxietatem. Lascivia dulce est principium amari exitus: initio palpat exitus exitium est. Vitium sibi ipsi notissimum, obscurum tamen ambiens erubescentiâ propriæ foeditatis; tametsi plus lateat sub sortis favore, quàm noctis obscuro.

32. In-

32. Infamat corpus suum, qui voluptuosè vixerit; dum deliciis fovet, mille incommodis expositum habet. Hosti acerrima arma subministras, si indulgentiùs habes.

33. Vita voluptuosi est vita animalium, vita gulosi plantarum; quæ partim humanæ sunt, neque aliud habent, quàm ut alantur. Vitæ vivunt vegetativâ, sensitivâ pollent, rationali torpent.

34. Nunquam amentiùs superbus delinquit, quàm quando de alieno procurat opinionem sui. Præfert se aliis, quia ditiove veste indutus est, quia gemmis rarioribus fulget, quia comitatu multo procedit; metiendo dignitatem suam à manu Sartoris, aut arte argentarii, non opere heroico, famâ, & homine digno.

35. Æquè desipit præsumptuosus, ac qui desiderio se calefaciendi volutatur in nive: hoc est, per opposita media contendit ad finem. Amore excellentiæ propriæ contemptibilem se præbet per ipsa, quibus postulat adorationem sui. Nempe relapsa in contrarium cupiditas,
dum

dum æstimari vult , contemptui fit :
transcunte arrogantia in vilipensionem.

36. Alia vitia obscurum amant , sola
superbia tam stulta est , ut ubique videri
ambiat , jactetque eminentiam suam ,
cum vitiis reliquis inferior sit , ac longè
abjectior.

37. Inter vitia nullum stultius vani-
tate : damnosum est animæ , & corpori
non prodest. Præsumptionis suæ aliud
fœnus non habet , quàm quòd risui sit
& honori : dignissimum meritis ipsius
præmium.

38. Cum omne simile amet sibi simi-
le , superbus nihil ægriùs tolerat , quàm
æqualem : societas conditionis disso-
ciat. Et quemadmodum similitudo
ipsius naturæ instinctu parit amorem , ita
superbia vitio elationis odit æqualita-
tem. Fera solitudinis amans , horrenda
egenis , divitibus intolerabilis. Nam si
opulentum afficit , reddit vanum ; si pau-
perem , fatuum.

39. Tantæ malitiæ hoc vitium est , ut
peccatum respectu illius videri possit
pro-

proficuum. Expedit sanè præsumptuosum quandoque in culpas prolabi, ut ex ipso casu sapiat, noveritque se odisse.

40. Honores taxandi sunt meritis, non ambitu. Equidem majoris gloriæ est non obtentos meruisse, quàm non meritos possidere. Ambire, quod non meruisti, impudentia est: procurare per media inhonora, infamia. Plus recidit, quàm assurgit, qui per indigna se evehit: honor ei in confusionem cedit, dignitas in contemptum.

DECAS V.

41. Quicquid boni est, à Deo est, quidquid mali à te. Dic igitur, unde præsumis? Si de malo? non est hæc gloria, sed calamitas. Si de bono? hoc alienum est, non tuum. Præstat in malefactoris humiliter poenitere quàm in virtute de satisfactione præsumere.

42. Ambitiosus exerrat à via, dum ad Solium honoris contendit; non evehit eò fortuna, sed virtus. Ipso ambitu, quo accedit, repellitur, dum per vitium præ-

ter-

tendit, quod non niſi virtus conceſſerit.

43. Iram, ut poteſ, fugito: præcipitat conſilia, ſuadetque fieri optimè, quod nociviſſimum eſt. Juberis ſavire in alium, & teipſum perimis: ita & apes lædunt pernicie ſuâ. Damnum, quod putat tuum, ſarcire viſ alieno, & proprium auges. Multos, crede mihi, verbuli non diſſimulati impatientia patriâ extorres fecit.

44. Quantò abeſ longiùs à capiendò conſilio, ſi iraceris, tantò magis expedit prævertere, ne iraceris. Ut patiamur nos ratione deſtitui, multâ certè ratione opus eſt: & fortaiſſis non ſuppetit ratio quæ te impellat, magis ut iraceris, quàm ut inebrieris.

45. Tutius eſt inimico ignoſcere, quàm ab illo vindictam petere, forſitan & faciliùs. Ignoscere poteſ nec movendo pedem, ulciſci vix abſque impenſis, & diſcrimine non parvo.

46. Neque à mortuo reſponſum extorſeris, neque ab avaro gratitudinem.

Deſi-

Desiderium accipiendi extinguit in illo memoriam accepti. Ut accipiat, quidquid grande est, videtur modicum : ut donet, quidquid modicum est, videtur immensum.

47. Avaro, quæ aliis felicissima sunt, veniunt in censum calamitatis. Divitiæ ipsi vertuntur in egestatem, vita in poenam. Hujusmodi nempe vita avaro est, ut pejus ei voveris nihil, quàm ut vivat.

48. Plurima defunt divitibus, avaro omnia. Inutiliora sunt ei possessa, quàm non adepta. Ipsa, quæ habet, cupit, & ipsa defunt, quæ habet, cum frui non audeat. Adeò nempe infelix est, ut tam desit ei, quod habet, quàm quod cupit habere, & forsitan hoc magis : nam de eo, quod habet, non gaudet, & illud, quod non habet, sperat solummodò. De illo, quod possidet, non habet fructum, & illius, quod sperat, solum odoratur florem.

49. Multum interest inter timentem egestatem, & amantem divitiás. Illum fugiunt omnes, ab hoc abhorrent. Illum
vis

vis necessitatis audacem facit, istum vilitas avaritiæ odiosum: nulli enim avarus nisi hæredi proficius est.

50. Perinde avaro sua cupiditas est, ac naufragium aut incendium: non magis fruitur substantiâ suâ, quam si foret aquis hausta, aut igne absumpta. Quidquid in arcam recondidit, idem est, quasi amiserit: tantundem proficit habenti ac carenti. Cupiditas avari paupertas est deaurata, locuples inopia, & in abundantia egestas.

DECAS VI.

51. Avarus nemini utilis est, sibi ipsi nocivus: aliis non tribuit quidquam, sibi ipsi detrahit omnia, sui ipsius pœna, & calamitas. Vitam ducit egentis, nunquam visus habuisse aliquid, nisi cùm cessat habere. Eò nempe redigitur, ut nequeat benefacere, nisi moriendo, fidelissimus hæredi, & amantior quàm sui. Quàm simulatè tunc plangitur ab iis, quibus vivus noluit prodesse!

52. Uti liberali semper suppetit titulus

lus dandi, quod petitur; ita avaro nunquam deest ratio negandi. Avarus non gaudet de auro, quod possidet; liberali etiam fructificat, quod alienat. Ille mancipium est ejus, quod habet: iste Dominus etiam illius, quod non habet.

53. Qui nescit opibus dominari, facit, ut opes dominantur ipsi. Aurum sapientum est, insipientes sunt auri. Illius solet opulentia abuti, qui nescierit opulentiam uti.

54. Livor in hoc perniciosus est, quod gaudeat de alienis malis absque proprio bono; in hoc perversus, quod bona aliena vertat in propria mala. Infelix vitium, quod non torquetur solum à malo quod sentit, sed & à bono, quod videt. Sufficiunt mala vitæ hujus, ut quis inde reddatur miser; quod si etiam bona in id concurrant, bis miseri sumus.

55. Aptè quidam invidiam æquiparavit coti, ad quam linguæ acuantur. Verum calumnia invidentis commendatio est, dum quasi cogitur de bono proloqui malè, innuens virtutem, dum arrodit.

Boni-

Bonitatis encomium eſt ab invido taxari, vituperium foret commendari.

ſ6. Faciliùs tuleris invidum, quàm adulatorem : ille peior eſt contagioſo, aut, uti quidam, dæmoniaco. Undique Livor malitiam contrahit, ſeu pœna ſit, ſeu culpa. Culpa illius eſt peccatum infame, pœna inſolita crudelitas.

ſ7. Rarum monſtrum invidia! injuſta ſimul, & juſtiſſima. Quæ enim injuſtitia major, quàm offendi alterius virtute? Sentire malè, quod alius agat bene? At contra, quod vitium majori juſtitiâ caſtigat ſe amantem, ac livor, torquens affiduè, quem occupârit?

ſ8. Idem amor eſt Adulatoris in hominem, qui lupi in ovem. Uterque amat, ut prædam capiat, non ut obſequium præſtet. Adulator eſt hostis occultus, quem nemo meliùs noverit, ac avarus. Parum eſt mendacem eſſe, jure dixero traditorem; dum peſſimo officio fungitur obtentu optimi, & perſpeciem amoris nocet damno hoſtilitatis.

ſ9. Tri-

59. Tritum adagium est, mendacia carere pedibus: ego dixerim, mendacia alis abundare, mendacem verò pedibus destitui. Illa enim celeri volatu se ubique diffundunt, hunc autem facile deprehendas, nervis quasi contractis ubique claudicantem.

60. Nulla eloquentia efficacior, ac illa, quam necessitas docuerit, illa tropos suggerit & figuras, illa rationes subministrat, ut persuadeat. Nullo tamen ex fonte fortius argumentum duxeris, quàm à Veritate: inde solùm Intellectus convincitur, inde Ratio sustentatur. Verùm cruda Veritas ægrè transmittitur, irrita sit, cocta sit, ut digeri possit.

DECAS VII.

61. Quisquis amat, tendit in bonum. Quid igitur amamus, quod hoc ipso, quia amamus, nocet, bonumque malo rependit? Infelix Amator, qui deperit, causam sui infortunii. Hoc agit, qui fortunam diligit, non virtutem.

62. Summa Animæ felicitas est adimpletio

pletio cupiditatis. Si ea tendat in bonum, non ſolùm felix, ſed veriſſimè bona evaſerit. Amare Deum ſumma eſt virtus: amari à Deo ſumma felicitas.

63. Nonne fatuitas videtur, amare ea bona, quæ ſi alter amaverit, zelo conſumeris? Deum poteſ amare absque metu amittendi, & absque zelo te non amari.

64. Inſipienter quoque illud amaveris, quod, quia amas, juſtum eſt, ut perdas. Amando divitias mereris iis deſtitui. Illud ſapienter amâris, quod amando mereris conſequi. Amor eſt echo amoris, & amari pabulum amantiſ: ex utroque amicitia conſicitur.

65. Timor non eſt niſi mali. Quod ſi ergo mala hujus mundi malum non ſunt, cur timeamus? Trepidemus ad culpam, non horreamus ad pœnam. Illud veriſſimum malum eſt, hoc bonum nondum exiſtimatum, cui licet fama deſit, non deeſt veritas.

66. Solent puniri vota noſtra per id ipſum, quod appetunt. Semper enim
plus

plus reperias, quod metuas, quàm quod anhelas. Quæris voluptatem? cur non times fel, quo imbuta est, & dolorem, qui manet fruentem? Forsitan dolebis omni vitâ, de quo vix gavissus es mediâ horâ?

67 Metus, & tristitia sunt sanguis animi vulnerati. Quis è saucio corpore otiosè spectat manare sanguinem, & non potius quærit vulneri medelam? Si fortuna minatur, noli inquirere, quo ictu te feriet, sed quâ fronte accepturus sis. Non vulnus metuendum est, sed animus in illud aptandus.

68. Qui libenter fert, quod ferre necesse est, fregit vim mali, & evertit præcipuam machinam ærumnæ. Levamen miseriarum est, non reniti. Vis imminuere calamitates tuas, compone cum alienis. Mitigari solet dolor afflicto, ubi viderit nulli malum incumbere, quod alius non tulerit.

69. Geminus virtutis custos metus est, & erubescencia. Hæc ingenuum abstrahit à malo, ille vulgus coërcet. Mul-

titudo non paret honestati, sed jumentorum instar adducenda est ictu aut metu. Ingenuitatis illud indicium est, hoc Mancipii animique servilis.

70. Timor est occulta admonitio naturæ ad mala evitanda: nam quæ inevitabilia sunt, timeri non debent, cum præcaveri non possint. Timor in pericula valet, non in damna: quæ ubi certò non veris eventura, in ea erigenda est mens, & præstolanda virili animo, non metuenda ignavo.

DECAS VIII.

71. Plus vexamur timoribus, quam malis, & dum ante necessitatem angimur, ultra necessitatem affligimur. Mala semel nos torquent, timor assidue. Ast nunquid fatuum est, perpetuò timere, quæ nec sunt, nec possunt esse perpetua? Multa, quæ non essent, sunt; à metu incipiunt esse. Timor plura mala facit aut majora, atque ita bis patimur mala, dum sunt, & dum formidantur.

72. Meticulosus multa credit, parum

audet : sola mali suspicio retundit generosos spiritus, & animum cohibet digna ausurum. Metus facillimus est credulitatis proxeneta : certa effingit, quæ eventura non sunt, imò plura, quàm possint esse. Plura enim possunt esse, quàm eveniant, & hæc omnia metus admittit.

73. Ex timore non sunt metienda pericula : sæpè enim ubi major securitas, ibi majus discrimen. Moderatus timor plus habet securitatis, quàm nimia remissio : ille animum continet, hæc distendit.

74. Judico tamen minùs spei dandum, plus timori. In hac enim vita mala abundant, & bonis certiora sunt. Casus sinistri quotidie eveniunt, & calamitates sese agglomerant ; fors bonarior est, numeresquè mille miseros, vix unum fortunatum.

75. Non diffiteor : sinister rerum interpret metus est, at non semper mendax. In tanta malorum congerie quid facilius, quàm in ea provolvi ? Spes fallit.

fallit sæpissimè; quia pauciora bona sunt,
& plures, qui procantur.

76. Nemo pauperior, quàm qui spem
non habet, neque ulla necessitas major,
quàm ubi illa non suppetit. Nunquam
bona defuerint, ubi, quod supremum re-
stat, spem habemus. Illa una tristioribus
rebus adest, nec sequitur fortunam; sed
ubi omnia nos derelinquant, sola illa
perstat fidus Achates.

77. A bonis præteritis non mitigan-
tur mala præsentia; gustum autem præ-
sentis voluptatis exaggerat dolor ante-
cedens. Bona expectata decipiunt,
mala tolerata lætificant.

78. Sensum rebus accommoda. De
modicis non doleas multùm, de magnis
modicè læteris. Non est prudentis qua-
cunque ex causa totâ passione effundi.
Præverte animo, quod eventurum ti-
mes: si prævideris, forsitan non timebis,
aut non adeò? Quid enim est, unde an-
geris? Expende penitiùs omnia, com-
peries causam afflictionem minorem esse.
Generosè ferendum est, quod æternum
non

non est, quod ipsâ tolerantia imminui potest, quin & absolvi.

79. Non ea est hominis calamitas maxima, quod viventi semper mors insidietur; major est, quod ipse sibi in interitum vivat, id est in lucem genitus, ut occumbat. Majorem seipso hostem non habet: nam qui malè vixerit, minus mori formidat, quàm qui deperit vivere.

80. Contende benè agere, & affluent tibi bona. Tibi proficis, si studeas aliis prodesse. Gravaris multùm curando te, tuaquè commoda; nequè habes, quod ab aliis expectas: proficiendo illis, proficis tibi. Parum agis, si aliis non obfueris; at benefaciendo & proderis illis, & tibi: beneficia enim pariunt amicos. Senlatè Attalus: *Deliciosius est amicos facere, quàm habere*: saltem æquè bonum est, nonnunquam utilius.

DECAS IX.

81. Nulli obesse innocentia est, alteri non obesse justitia. Verùm hæc

duntaxat pars media charitatis est, altera est misericordiae : perficitur autem ex utraque. Nam ad non obesse, quod est iustitiae, desideratur, ut prosis, quod est beneficentiae.

82. Regula Iustitiae nulla exactior, ac Amor sui: metiendo alios ex te iudicabis de alienis, uti de tuis. Si beneficium aestimes, alteri non obfuisse, sat injustus es. Iustitiae enim non debetur gratitudo, & beneficentia censenda non est, alteri non nocuisse.

83. Diffidere aut suspicari dici posset cautela, at credere facile, plus est, quam levitas. Prudentiae est suspendere iudicium, iustitiae non publicare. Noli a sensibus mutuare sententiam: testimonium illorum falsum est. Sine, decipiantur illi, non tu. Non accelera iudicium; mora aperit veritatem.

84. Iustitia absque clementia proxima est crudelitati: clementia vero absque iustitia haud longè differt ab imprudentia. Clementiam semper antecedit Iustitia: hæc priorem locum

occupet illa eminentiorem. Plus aliquid Clementiæ dandum, licet suus rigorem honor maneat. In hoc excellit Justitiæ pretium, quod sine prudentia æstimari debeat; hæc autem absquæ illa inermis manet, viquæ omni destituta. Justitia se solâ prodest, prudentia absque justitia feracissima est malorum. Nullum virus periculosius, quàm serpentum; nequæ ulla injuria gravior, quàm à subdolo illata.

85. Qui semper quæsierit, quod arri-
det, rarò inveniet, quod non dedeceat.
Mille tricis involventur omnia, ubi Ra-
tioni se præposuerit voluntas. Quamdiu
affectus te occupant, ineptus es judi-
candi. Languet ibi judicium, ubi pas-
sio viget. Meritis attendendum est
non personis; quid jus alterius exigit,
non quid potestas tua valeat, aut suadeat
voluntas.

86. Gradum aliquem malitiæ tuæ
adjicis, si, quia malum placet, delinquis.
At verò magnis ille passibus malitiæ ac-
cedit, qui sibi in malo complacet, quod

patravit. Qualis dementia ! perversum
damnando perverti, & amittere virtu-
tem ex odio vitiosi.

87. Fortis est, qui pudore non vinci-
tur ; at longè fortior, quem non vicerit
necessitas. Hunc æquè fortem existi-
mem, quàm qui vicerit seipsum.

88. Non illum dixeris fortiorem, qui
plura fecerit, sed qui cuncta tulerit pa-
tienter. Non est in humanis potestas, cui
nemo aliquando restiterit : at contra pa-
tientiam quis unquam prævaluit ? Di-
cere : hoc non feram, mentis est effœmi-
natæ. Dicere : hoc non faciam, animi
virilis.

89. Mentis generosæ in se collectus
ardor veluti per antiperistasis adversita-
tibus irritatus magis accenditur, & inter
ipsa infortunia se manifestat : nunquàm
deficit, sed quò plus vincendum reperit,
eò plus roboratur. At major adhuc
vis patientiæ nihil agendo omnia vincit,
& instar castri munitissimi absquè adju-
mento iracundiæ repellit hostem.

90. Currus victoriæ trahitur à pru-
den-

dentia & fortitudine, quibus si consilium junxeris, & animi robur, duplicabis vires in omnem insulsum. Nihil ita fortunat generosum animum, ac prudens ratio gubernandi.

DECAS X.

91. Temperantia evehit sese ad folium virtutis, quod est medium: omnes quippe virtutes, ut tales sint, hunc locum ambire oportet, quem temperantia naturâ suâ possidet. Ipsâ appellatione cognoscitur esse virtus, jam ab ortu suo eò evehita, quod reliquæ omnes aspirant. Res mira! quod in moralibus virtutibus majus est, hoc eas imminuit: excessus transit in vitium, solaquæ mediocritas virtus est. Ab illa condiuntur omnia, & quidquid naturâ suâ sapidum est, absque illa redditur insulsum. Illa honesta sustentat, obsonat dulcia, & utilia procurat.

92. Multum superest temperanti; quia passio sumptuosa est, & prodiga; est horror vitiorum colligit, & dicit.

Plurimum congregat, quinil inutiliter dispergit; idcirco Temperantia non ſolum virtus eſt, ſed theſaurus. Alea, & mulier plus abſumunt, quàm voraciſſimum incendium.

93. Ea ratione corpus tuum habe, tanquam ſine quo vivere non poſſis. Cave nè illi vivas: quia non vivis propter illud. Meſura commoditatum ſola neceſſitas ſit, non cupiditas, aut voluptas. Hæc enim feraciſſima eſt omnis moleſtiæ, & januaria doloris.

94. Virtutis effigiem nemo meliùs expreſſerit, quàm ipſa mors, tanquam optima vitæ idea & norma. Si cupis bene vivere, conſule de mortuos, illi magiſtri tui erunt. Nulli meliorem vitam agunt, quàm qui mortuis aſſimilantur. Philoſophia mortis meditatio eſt; iſta vanitatibus larvam detrahet, dedocebit vitia, & virtutis immenſa commoda aperiet.

95. Ut tui oblivionem nunquam incurras, memineris ſemper te moriturum. Fœcundiſſima eſt mortis recordatio

datio: admonet hominem ejus quod est, quod deberet esse, & quod illi incumbit agere. Magistra est, & benefactrix vitæ: docet vivere, ut gaudeas vixisse.

96. Ne existimes, quòd cum morte definas solùm vivere, definis quoquè mori. Ex quo cœpisti esse, cœpisti desinere: ex quo vivis, morieris. Lumen vitæ idem est, quod candelæ: inde moritur, unde vivit; inde consumitur, unde alitur.

97. Quid eras priusquam te orbis habuit? Inquis: non eram. Non esse extrema necessitas est. At quid nunc es, qui paulò ante non eras? & dum cœpisti esse, penè nihil es, ac in brevi ad nihilum rediturus es? Igitur cum omnia nihil sint, unica virtus aliquid est, imò multum est; quia multum potest, & te magnum facere potest. Æstimemus illud unde solùm æstimari possumus.

98. Penè idem est diu vivere, ac diu pati. Flendo nascimur, querendo morimur, & vivendo periclitamur. Id unum solari nos potest, neminem cœpisse vi-

qui non cœperit simul mori; atquē ita vivere & pati eodē momento inchoare, eodē desinere.

99. Virtuti tanta est accessio ab eo, qui patitur malum, à quo illa abhorret, quam ab illo, qui gaudet de bono, quod illa prosequitur. Miserum te! si anima in corpore, alio quàm salis munere non fungitur, id est, conservandi illud, non gubernandi.

100. Virtus quidem est accidens hominis, sed quæ substantiam conservat. Condidit DEUS creaturas omnes, ut serviant homini, hominem verò, ut cum omnibus illis serviat Deo: Virtus sola est, quæ te hoc honore dignum efficit? & tu per illum eundem tribue Creatori.

DICTAMINA PHILOSOPHICA.

DECAS I.

I.

QUuemadmodum non quod possidemus, sed quod in votis est, dele

delectat, ita non quod deest, affligit, sed quod concupiscimus. Equè beatus erit, qui nihil cupit, quàm qui habuerit omnia. Carere cupiditate thesaurus est omni Regno locupletior. Quanta non Regibus desunt! atqui nihil cupit, abundat.

2. Gaudium non est donum fortunæ, sed suppellex cordis domestica? non quia illud non nascitur, sed quòd animus lætitiæ patria sit, & pater. Latens est gaudij artificium, lare mentis conficitur. Rebus quas appetimus, non inest voluptas, nec quas horremus, dolor: animus utriusquè facit, complex utriusquè. Sæpè enim quod uni placuerit, fugiet alter, & quod abominatur iste, ambit ille. Affectuum differentiam res ipsæ non gignunt, sed voluntas; quæ quia libera est, potest, quibus velit, gaudere, & quâ facie libet, induere cuncta. Rebus manentibus variatur affectus. Illæ Insipidæ sunt, donec voluntas saliat: ad ejus condimentum, aut dulcescunt, aut amarcescunt; pro ut obsonaverit, sapient.

3. Quid oberramus per avia inquirendo

rendo felicitatem, ubi non est? Per plura progressi majus intervallum facimus, & longius distamus à fine. Quò plus videmur accedere, recedimus. Pergimus per viam cupiditatum, ut pertingamus ad terminum nō concupiscendi. Contra he desideria tua, & iter abbreviasti. Qui antelucanis votis non præcipitat exitum, non incurrit in avia; imò in itinerando se reperiet in termino. Si nihil cupere summa felicitas est; cur cupimus, ut non cupiamus, cū liberum sit concupiscere?

4. Calamitosus est, qui timet: in fortunatus, qui sperat. Utramque fortunæ astutiam intercipit, qui nequē sperat, nequē timet. Omnis doloris cardo est, vel quia habemus, quod non volumus, vel quia volumus, quod non habemus. Clariùs dicam: deest, quod cupimus, adest, quod odimus. Hæc sunt elementa doloris. Verū tolle affectum in res pronissimū, & te ab omni fortunæ calu exemeris.

5. Quàm libera est ad agendum voluntas, tam quoquē tui arbitrij est non dolere. Remedium omnis calamitatis est

mutare voluntatem, rebusquè, pro ut eveniunt accommodare. Hac ratione emollies, quidquid sensum excitare potest. Dolor verecundus est, non sponte se ingerit, venit dum raxat advocatus.

6. Ars magna est, nosse quid velis, & quid velle debeas: inde omnis animi tranquillitas, inde gaudium, & beatitudo. Desine velle, & major eris mundo universo. Ut casibus fortunæ superior sis, sis prior major seipso: de te super est, ut emineas rebus, ut sis lætus, felix. Non omnes mutilatio corporis felicitate exuit; sunt, qui amputatâ dextrâ, scissâ tibiâ, secto armò, effosso lumine gaudere poterant, & retinere quietem sui. Imper tinens est gaudio, quod pertinet ad casum. Quidquid excidere potest, non venit in censum bonorum. Satis est, animus noster sibi, etiam in lacerato corpore. Si tibi sufficis, omnibus abundas: idoneo votorum usu diuissimus es.

7. Non ames absque delectu, sed adverte in quid colloces affectum tuum. Periclitaris enim decipi, & tunc domi
turæ

tua dolor erit, & poenitudo. Si cupieris, quod alieni est arbitrii, subis discrimen non obtinendi, volo dicere, temet affligendi : at si velis solum, quod habes, quod in manu tua est, securissime gaudebis. Igitur id nolis, quod pollens non sis efficere; id unum velis, quod cum velis, possis, id est, bonus esse, bene operari. Hanc potentiam vis nulla infregerit. Æquè felix videtur, qui potest, quæcunque vult, ac qui non vult, nisi quæcunque potest. Beata illa voluntas, quæ habet, quidquid vult, quia non vult, nisi quod potest habere.

8. Gaudium est quoddam complementum desiderii, rei quæ desiderata, cum possessionis jure fungitur amor. Igitur voluntatem sic instrue, ut cum nequeas habere, quantum potes desiderare, illud duntaxat desideres, quod potis es habere. Si voluntatem facultati exæquaveris, tum primum beatus eris. Si hæc dissenserint, toties miser eris, quoties concupieris aliquid. Voluntas parum potentis exæquatur optatis, si pa-

rum

rum optet: sicut & optantis multa, quia potest multa. Non est enim felicitas in nimis, sed in possessione cupiti, in executione voti.

9. Si guttâ potes sitim extinguere, cur vis ex fluvii alveo aut Oceano eam irritare? Si ex abstinentia saturâris, cur ex ingluvie mavis esurire? Æquè insanis, si cum possit animus modico impleri, vota extendit ad plurima, semper famelicus, & nunquam satiandus. Cupiditas sphaeram suam in immensum diffundit; at minus est sapienti habere multum, quàm nihil desiderare. Nolendo enim impletur voluntas, & abstinentia desideriorum saturat voluntatem. Age nunc! quid ex duobus eligendum statues? ex inopia satietatem, an ex copia esuriem, indigentiam, dolorem?

10. Multum se promovit, qui spem omnem ac timorem exuit. Attingit enim quietem animi, quò nullus eum fortunæ favor extulisset. Potest quis sui ipsius esse benefactor maximus: nihil volendo plus sibi largitur, quàm alii dando orbem

uni-

universum, Non pauci mundi opes contempserunt; at nemo non zelat super amœnissimâ quierē nihil cupientis.

DECAS II.

11. Si statuisti, quæ te impetunt, sufferre, immenso te molestiarum onere liberaſti. Expediisti enim te ab impatientia, quæ est filum mala omnia connectens, & janua per quam tota infelicitatis moles animum subintrat. Impatientia nulli medetur malo, nullum extenuat, omne augmentat, & impinguat. Ægrè toleras dolorem istum? igitur velles minorem? hoc ipso quod nolis ferre, magnum facis; ferendo solum minor redditur.

12. Nolendo sufferre, malum malo superaddis. Impatientia enim duplex malum generat: unum culpæ, quod ipsa est; alterum poenæ, quod doloris; adeoque novo onere gravat oneratum.

13. Dum malum persers, vita iracundiam: dum operaris bonum, exhibe hilaritatem. Nihil est, quod animum ita de-

delinuat, uti exercitium agendi benè: nihil quod ita exacerbet, uti impatientia tolerandi mala.

14. Fac mens tua passionibus vacet, & major eris Alexandro. Ille mancipium fuit sui, suæquè cupiditatis; tu liber eris, tu, omniumquè Dominus. Tale dominium quis non præ vilissimo illo mancipatu elegerit?

15. Libertas animæ eminet dominio universi. At quomodo spiritus erit liber, si vincitur affectibus? Qui passionibus suis obtemperat, mancipium est multorum tyrannorum.

16. Subegisse inordinatos animi affectus ingens est victoria: nequè minor triumphandi ratio, si cupiditatem quam si castrum munitissimum expugnâris. Utrumquè excedis, si, quòd viceris, virtuti debeas, non passioni. Sunt enim nonnulla vitia, quæ se invicem impellunt, unumquè altero impugnatur; at qui malum malo vicerit, non vincit, sed victus est.

17. Tametsi duo vitia se mutuò infestent

ſtent, neutrum tamen hoſtem ſuum caſtris exuet; ſed ligatum duntaxat tener, & quaſi carceri mancipatum. Aſt ubi occaſio illuxerit, obices omnes perfringat, reddetquè vicem peiori malitiâ.

18. Quemadmodum iſparum proficit, qui ramos decurit, arbore, quam exciſam vult, virori ſuo relictâ; ita dum vitii radix integra perſeverat, virtus ſecura non redditur. Paſſio paſſione non tollitur, nequè unum vitium altro ſolet expugnari.

19. Sunt, qui à vitio abhorrent, non amore virtutis, ſed affectu alterius vitii. Infelix odium! quo perſequeris malum, niſi id facias ex amore boni. Malum odiſſe, ut alio malo fruaris, quæ virtus?

20. Poſteſt non immeritò mirum videri, ea vitia, quæ ſui ſimilitudine proxima ſunt virtuti, præ cæteris magis eſſe cavenda: eadem ſcilicet ratione, quâ fictus amicus plus ſolet nocere, quam hoſtis apertus. Incidemus in peccata ſucatae virtutis, niſi vilum acuerit paſſio ſuppreſſa.

DECAS III.

21. Ars Princeps vivendi est scire amare bonum atquè illud cognoscere. Per geminos hos aditus dolor omnis animum subintrat; vel quia erramus amando, vel quia fallimur cognoscendo. Passio efficit, ut ambiamus malum, ignorantia ne dijudicemus bonum.

22. Vis securè progredi, ducem adhibito veritatem, non opinionem. Apprehensio, & metus mala omnia effingunt, atquè inde nundinantur sensum doloris gravissimum.

23. Sinistrâ inæqualitate rebus componimur: ploramus, de quo gaudere oportuit, & gaudemus de eo, quod foret deplorandum. Pessimè hos affectus dispensamus, jam læti, jam tristes, ubi nec mœroris objectum est, nec causa lætitiæ. Præstaret confundi, & erubescere, res tam viles, tam ineptas occupare, ne dicam alterare animum nostrum.

24. Plus nos repugnant mala, quæ tangimus, quàm quæ reipsa sunt mala: acer-

acerbiùs quoquè ab iis affligimur, quæ credimus eſſe, quàm quæ reipſa ſunt. Opinionis hoc faſcinum eſt, quæ nos in contrarias rebus cenſuras præcipitat. Non afficeret nos injuria, niſi putaremus affici,

25. Divitias bonas eſſe cenſemus, non ſunt. Uſus duntaxat bonus eſt: honeſtamus illas, cùm occasione mali iis utimur benè.

26. Parum boni divitiis ineſt: malorum enim penè omnium cauſa ſunt: impellunt in pericula, ſollicitudinibus torquent, cupiditates laxant, omnibus vitiis aditum aperiunt. Inquietant concupiſcunt, poſſeſſæ cruciant, amiſſæ affligunt. Anne parvum malum erit, per quod & mali efficiamur, & in tanta mala præcipitamus?

27. Longè majus ac ſincerius bonum paupertas eſt, ſine curis, ſine periculis, ſine damnis, tota compoſita in bonum animi, & corporis: nemini invidet, nemini nocet, niſi abhorrenti. Contrarium divitiæ habent, iis obſunt, à quibus appetunt.

petuntur. Quod si damnum aliquod inde sentitur, vitium non est in paupertate, sed in paupere.

28. Hallucinaris graviter, si feliciorem judicas, qui ditior est: tametsi illi, quàm pauperi, substantia amplior, majorque à plebe respectus. Quantumvis enim plura habeat, eget tamen etiam pluribus, neque desunt pauciora. Pauperi deest, cuius natura indiget: diviti, quod vanitas sua exposcit.

29. Diviti deest, quod cupit: pauperi solum, quo eget. Ille indiget, unde alat omnia vitia: iste solum, unde sustentet vitam. Cui deest etiam illud, quod habet, propriè pauper est: qui non eget illo, quo caret, re ipsa dives. Non enim est pauper, qui caret, sed qui eget; non eget autem, qui caret, sed qui desiderat. Multi egeni sunt, non quia non possident multa, sed quia non contentantur paucis.

30. Quærere in divitiis voluptatem, abjecta vilitas est; ambire in iis honorem, illusio: ipsa in illis vicia desiderare,

rare, infame delictum. At qui uni ſatagit neceſſitati occurrere, nã ille quàm citiſſimè attinget ſcopum paucis ſeſe contentandi. Qui nihil cupit, nulli neceſſitati obnoxius eſt.

DECAS IV.

31. Tametſi corporis ſalutem æſtumes uti rem admodùm bonam, non exinde ægritudo cenſenda eſt uti magnum malum. Multos morbus docuit eſſe morti obnoxios, quos ſanitas juraffer eſſe immortales. Expedit hanc larvã detrahi, & clariùs noſſe, qui ſimus. Perſuaſiſſimum habe, ex ſaniſſimis plures eſſe morti vicinos, quàm quos Medicorum cura depoſuit; quin & non paucos morbis exhaustos vitã ſuperaffe valentiores.

32: Vita dicenda eſt bona, cùm bene impenſa fuit; & mors tunc ſolùm mala, quando præceſſit vita non bona. Sola vita malitiam tranſcribit in mortem; quidquid mali habet, à vita habet. Qui moritur, legem naturæ implet, non
com-

committit culpam. Multis noxium fuit diu vixisse, at nulli, qui benè vixit, nocuit citò obiisse. Non idem est diu fuisse, ac diu vixisse.

33. Non hoc est amittere vitam, quod mors opinione citiùs occurrat. Nam perinde est si dicis te perdere, quod debes, quàm si negeste debere, dum solvis. Sub conditione moriendi nascimur, atquè eo fine vitam ingredi-mur, ut inde denuò egrediamur.

34. Cur formidemus mori, qui omni vitâ aliud non egimus, nisi mori? Cùm moritur quispiam, desinit vivere, & dum nascitur, incipit mori. Non minùs verum est nos morituros, quàm nos actu mori. Et quis tam insipiens, ut neget se agere, quod agit? Si moreris juvenis, moriuntur tecum vitia; si senex, morbi & dolores.

35. Non tantæ bonitatis honor est, uti opinio fert, aut imaginatio fingit: Non enim quid opinentur homines, sed quid verum sit, refert. Nihil pensi habeas, si loquantur de te malè, qui nihil

faciunt benè, & loquuntur de omnibus malè. Si, quod dicunt, verum eſt? non loquuntur malè: ſi falſum, plus ſibi officiunt, quàm tibi. Tu autem de omnibus benè loquere: turpe enim eſt terere veſtigia malorum. Contemner eorum dicta citiſſimè potes, impugnare tardiſſimè, nequè abſquè moleſtia.

36. Quid obeſt, non te laudent alii, cùm mereris? & ſi non merueris, quid prodeſt laudari? Ama potiùs laudabilis eſſe, quàm laudatus. Ægrotus non ſanatur, quod dicatur ſanus, ſic nequè exinde bonus eris, quod te alii bonum prædicent. Laus quidem abſquè meritis vituperium eſt; at meritum abſquè laude virtus, honorquè. Invidia ſemper virtuti comes eſt, atque ipſo odio, quo eam deprimat, exaltat.

37. Nunquam, quod toleras, videbitur grave, ſi onus tuum contuleris cum alieno. Viſ non dolere? ſufferas: tolerando aciem malorum obtundis. Si à debilitate ſecteris? Ratio te erigat, & robur addat. Si ex culpa læderis? toleran-

ferando satisfacis. Si insones es ? vel sic quoquè ferendum est, ne culpabilis fias: Culpa est non ferre, quod ferendum est.

38. Qui, quod deperierat, casu amisit, modò se conservârit, non habet, quod plangat. Multos perdidissent divitiæ, si non prius perdidissent illas. Verum jam invaluit hic error, ut damnum judicemus, quod remedium est: puteamus jacturam, ubi lucrum est. Qui nimium dolet amissas opes, jam penè seipsum amisit. Plures perdidit substantiam amissa, servata quàm. Qui pecuniam surripit, fur est: qui retinet avarus: qui expetit, pauper: qui deplorat, miser qui amittit, opinione suâ infelix, at forsitan inde felicior.

39. Stultè indignaris, quia, quod non sperabas, evenit: sperabas enim, quod nemo promiserat. Nihil in humanis constat sibi: suis duntaxat mutationibus fixa sunt omnia. Stylus & cursor vitæ est. mala cernere, & pati. Nemini contigit felicem esse, & semper. Instabilis

litas fortunæ regularis eſt: nullum exci-
pit ab ingenio ſuo. Faciens jaſturam
non cogites quid amiſeris, ſed quid ſer-
vâris. Qui perdit omnia, habet tamen
unde gaudeat; ſi amiſſis omnibus ſervâ-
rit ſeipſum.

40. Non ideò reputes bonum eſſe
aliquid, quia cupidè ambiſti: nam ſæ-
piùs per jaſturam implentur vota, & re-
licitas procuratur illuſâ cupiditate. Noli
cedere affectibus tuis: uti fallunt judi-
cantem ita confundent eligentem. A-
gendorum omnium regula & gnomē
Ratio eſt; hâc amuſſi æquabis omnia.

DECAS V.

41. Res mundi hujus jam eò vilitatis
proceſſerunt, ut careant ſplendore etiam
fucato, imò vix habeant, unde fallant.
Majoris proinde pretium operæ eſt, ge-
neroſè illas deſpicere, quàm, quod ſole-
mus, ſollicitâ induſtria procurare.

42. Vita noſtra peccanti mors eſt:
non peccanti nox: felici hora unica;
infelici ſeculum: ſperanti ſomnium; vir-
tuoſo

tuosa vita est, aut fortunato brevissima, misero longa, Tempus, quod citissime labitur, jucundissimum est.

43. Compendio quodam molestias vincit, qui facile tulit. Ejusdem scientia est pati & vincere: utrumque patientia docet, cui se incassum telis omnibus opposuit fortuna. Discendo pati dediscimus miseriam.

44. Quemadmodum sensus omnes præsupponunt contactum, ita virtutes reliquæ patientiam: absque hac orphana erit virtus omnis, imbecillis, imò nulla: inde enim velut ex gremio, ac nido nascitur omnis operatio virtuosa.

45. Vis lenius sentire, quod premittitur gravius? applica voluntatem, id est, ferre libenter. Imminuit gravissima, qui sapientius tulit: ferendo attenuantur mala. Non solum prudentia, sed & patientia plurimum experientia debet.

46. Assuesce paucis contentus vivere, & ditabis te pretio virtutis, eritque solatio, quod aliis solet esse calamitati. Egestas enim non est virtus, sed amor

egetatis. Illa gemit deesse aliquid, iste gaudet se plurimum non egere.

47. Qui paupertatis amicus non est, illi paupertas est hostis infensissimus. Omnia malorum genera in odientem effundit: nam præter ea, quæ habet sibi agnata, insuper instruit ad patranda majora. Non est malum, quod necessitas non attentet, detergens omnem ruborem virtutis, & excutiens verecundiam audiendi.

48. Divitiæ de se malæ non sunt, sed contemptibiles, & periculosæ: solus usus eas honestare potest. Res optimæ absquæ usu suo pessimæ fiunt. Quantis abus aptus est ignis! at pyrio junctus pulveri, quæ non mala conciliat? Affert nostro opes vitiamus, usu destituimus. Si vis, instrumenta virtutis sunt, aut manubria vitiorum.

49. Pessima quæquæ patrârit aurum, nisi in manus bonas reciderit: tunc solum bonum est, cum alienatur. Ut profit domino suo, dimittendum est: servatum pessimè nocet. Quanquam dubitem, uter plus

plus laudis meruerit ; qui accipit, an qui donat ?

50. Opulentiam Bion appellavit vomitum fortunæ : quasi ructaret, quod nimium est, vel rejiceret, quod vile. Quemadmodum enim, quod cum violentia regurgitamus, impurum est, ita quod fortuna donat, infidum.

DECAS VI.

51. Alienum reputa, quidquid bonorum mundus habet, aut pollicetur : undantaxat virtuti propria est fortuna. Ne dixeris: perdidisti hoc aut illud : nam nihil tuum est, mutuata omnia. Noli dicere: liberos perdidisti, sed dic: reddidi. Habebant illi, cujus essent magis, quam tui : apud te precario morabantur. Nequē dicas: pecuniam perdidisti: potiùs gaude, quia jam non debes. Mutuatum bonum erat, reddendote liberas debito reddendi, & onere habendi.

52. Nihil interest, pro quo Creditor exigat pecuniam, dummodò debitor exolvat. Quid tuâ refert nosse hominem, pro quo Deus recipit, quod tibi mutuâ-

at ? an pro amico ? an pro hoste ? an pro merente ? aut pessimo ? Satis est te debuisse, & Creditorem recipere, quod suū erat,

53. Ille ex vero Dominus est, qui juxta quod placet, aut displicet, agit, disponitve. Hoc tu non vales, nisi cū virtuosè agendum est. De virtutibus liberè dispo-
sueris, non de fortunæ bonis : quibus si volueris dominari, cogēris famulari, factus mancipium alieni arbitrii.

54. Efficere, ut nihil tibi eveniat mali, rara foret sapientia, rara felicitas. Porro istud tuæ potestatis est, ut casus aduersos ritè excipias, & de malis bona distilles. Præter malum culpæ nullum aliud est, quod sub cortice nō operiat aliquid boni

55. An cuperes dives esse, si unā fieres mancipium Tyranni ? Quis rerum omnium abundantiam, aut plura etiā Regna præposuerit libertati ? At verò quam censes ex duabus pejorem ? animi an corporis servitutem ? Eam haud dubiè, quæ meliorem tui partem subiecit. Nunc igitur scias velim, animi veram libertatem sitam esse in contemptu divitiarum,

56. Num-

56. Nunquam non memineris te hominem esse, & quæ tibi venerint, inter casus humanos numera. Necessè est, eveniant quandoquè adversa; verùm expedit inde non moveri, nequè magis, si videas in te incurrere, quàm in alios. Mutilaris manu; quid interest? res est, quæ pluribus contigit. Ad summum dici poterit casus.

57. Non quidquid boni speciem habet, illicò concupiscas; adeò nempe absorptus in finem, ut quibus mediis eò pertingas, non advertas. Variis locis orbis delicias posuit, at quæ te via illò duxerit, vel ardua est, vel nulla. Sit licet bonum quod appetis, si frui non potes, nisi blandiaris alteri, vel inquietes te, præstat negligere.

58. Calamitatem cave uti malam despexeris, sed venerare tanquàm principium boni. Non te terreat species externa: nam & homo cum auspicatur esse, formam embrionis refert; at quantæ rei hoc modicum initium est?

59. Noli sapere cum vulgo, neque ve-

rum credas, quod æſtimatio popularis diſtârît. Æſtimanda ſunt judicia, non numeranda. Non exinde, quia viſes jucundari aliquem, ilicò dixeris: magnum illi bonum obvenit. Neq; ideò, quia triſtatur aliqui, judices malum ingens incurriſſe. Uſitatiffimum eſt nos apparentiis falli, & quosdam gaudere in malis, alios dolere in bonis.

60. Ex fine judicandum eſt de rebus. Si ad bonum tendant, tametiſi principio videantur malæ, bonæ ſunt. Si ad malum deſectant, non obſtante quod benè cœperint, malas eſſe neceſſe eſt. Quidquid brevi fine clauditur, modicum eſt, duræ ratione res taxandæ ſunt, non quantitate.

DECAS VII.

61. Ratio bonitatis fundata eſt in operatione bona, id eſt, in virtute, quæ cùm fortunæ nihil debeat, nihil quoquæ ab invidia paveſcit. Extra juſ utriusque eſt: nihil fortuitum videt, nihil timet adverſi. Id totum in manu tua eſt; & quemadmodum à mortalium nemine hoc theſauri exſpectes, ita quoquæ nulli invidas.

deas. Non reputa felicem, quem fortuna beavit: periculum, quod laborat, commiserationem meretur, non invidiam.

62. Cum videris honore aut opibus pollentem aliquem, non continuo asseras: hic felix est, dicito potius: hic periclitatur esse infelix. Cui nihil aut parum domi est, caret iste periculo. Si quæ mundus offert, aut opinio fingit, res ipsa bona forent, id tamen haberent mali, quod causa essent malorum.

63. Nemo livore tangetur in alios, nemo vilipendet, quisquis non ad id, quod modò sunt, sed qui fuerint aut futuri sint oculos reflectat. Ille prædives est, & opibus abundat: forsitan brevi visurus es mendicum? Ille Magistratum tenet, & honoribus fulget? quid si obscurus carcer eum excipiat? Iste pauper est, & Irò abjectior: quis novit, si non perindie ejus ope egueris?

64. Si quereris te immeritò non e-
vectum eò, quod pessimis artibus pene-
travit palponum aliquis, aut æquas illum
malitiâ, aut novam committis. Res mun-

di hujus nemo gratis comparârit, omnes pretio valent: moneta currens adulatio est, Si cum hac non licitâsti, quid miraris, si nemo dederit. Hæ merces alio pretio emi non solent. Quod si & tu hunc nummum porrexeris, exitio tuo scies, quid emeris.

65. In venditionibus consuevit dari aliquid, & accipi aliquid; at qui nihil emerit, nihil quidem recipit, sed & nihil amittit, retinens quæ habebat. Quid quereris, tibi non præberi, quod dari solet in exitium petentium? sufficiat, quod nuper possederas, & quod interitu ereptus sis: quod in adversa duraveris animû: quod vilia despexeris, id est, merentia despici.

66. Quis adeo mentis est inops, ut quò vestem comparet, se vendat in mancipium? Et tu animum servituti addicis, ut corpori mollius sit. An nescis hujus saginâ illum attenuari; Quod si in hac procuranda laboras nimium, jam mancipium es ejus, quod deperis, punitus merito tuo, & animæ vinculis mancipatâ, tamen si corpus liberè delicijs vacet. 67. Res

67. Res inter humanas laudabilis nihil, ac animus despiciens laudis, & gratis serviens virtuti. Nihil illa præter se pretiosius habet, sine muneribus & arrhis temporalium tui valor, & merces. Major rerum usus contemptus est, major & fructus. Nam ulus dominum sequitur: nullus autem ex vero rerum dominus, nisi qui contemnit. Qui deperit, non dominus sed servus est: non possidet, sed possidetur. Quò majores res fingit opinio, eò major est animus vilipendens. Honore nihil magis aestimari solet, ille igitur major est qui contemnit.

68. Mundi bona sunt instar urticarum, quæ de longinquo virore placent, sed tangentes urunt, & morificant. Dum speres, & quasi à longè videas, bona videntur; ubi frueris, pungunt, & vulnerant. Quæ divitiæ curis? quis honor ignominia? quæ voluptas acerbitate sua caret?

69. Stultus semper desiderat, immemor eorum quæ habet, licet cupit is meliora; quasi præsentibus offensus ad absentes.

sentia properat, illis quoque, ubi adfuerint, irritandus. Nullius fruitur, & omnibus inhiat, suis met ipse torquetur votis.

70. Malè concupieris illud, cui omnes insidiantur, & quod à nemine securū est: multitudo ambientū officit, ne obtineas: numerus invidorum, ne quietē possideas. Res terræ hujus montanæ sunt & instar ferarum; quò magis accesseris, eò fugiunt magis: ambientem declināt.

DECAS VIII.

71. Non est sapientis appetere, sed velle: non timidum esse, sed cautum: non voluptuari, sed gaudere. Nihil desideret, nisi cum ratione: cautè præveniat, sed cum quiete; liberè gaudeat, sed cum honestate: de nullo doleat, nisi peccato; quanquam ubi ratio adest, peccatum adesse non debet.

72. Virtuoso ea præ cæteris prærogativa est, quod inter ipsa tormenta felicitate non careat. Non judicat esse malum, unde non redditur malus. Culpam timet, pœnam suffert, voluptatem fuit & totum fortunæ imperium pro nihilo ha-

habet: solâ patientiâ armatus in omnem
ejus tyrannidem audet.

73. Ut fortuita non te commoveant,
maturè prævideas: eveniant præter vo-
luntatem, non præter opinionem: si non
sint prævolita, saltem prævisa. Non velis
te exemptum calamitatibus humanis,
sed erroribus. Quidquid statueris, hanc
appendicem addico: *Nisi casus adven-*

aliquid immiserit: non quòd timeas is-
tam fortunæ, sed ut prævenias.

74. Licet evenus non adverfetur
consiliis, si tamen non respondeat opta-
tis, etiam ex hoc modico torquetur ani-
mus. Qui quod sperat, non præfixerit
certò eventurum, molliùs fert vota sua il-
ludi.

75. Convenit id advertere, quod eve-
nire potest, non quod solet. Mala, quæ in
alijs emollit assuetudo ferēdi, in te ener-
vat cautela prævidendi. Non solet nauta,
dum cœlum aspirat, & aura blanditur,
clavum deferere, aut remos abjicere: sem-
per parata habet, quibus tempestati oc-
currat. Ita sapiens, dum fors afflat benignior;

nior, non ſit immemor adverſæ. Etiam tela fortunæ non feriunt præviſa.

76. Genus liberalitatis eſt ſervire ſapienti, uti ſpecies ſervitutis, imperare ſtultis. Qui deſipit, duplici malo obnoxius eſt: inſipientiâ quâ gravat ſeipſum, malitiâ quâ exteros. Veluti enim ſapiens ingenio ſupplet quod de eſt facultati, ita ~~ſtultus prudentiâ, quâ caret, ſupponit~~ malitiâ.

77. Amentibus hæc propria eſſe Ariſtoteles ſcribit: *Facile ac præpropere, judicare; præpropere mentem edicere: nolle uti præſentibus; de rebus vitæ honeſtis ac bonis malè optinari.* At ego majoris longe inſipientiæ eſſe autumo, non e donũ, & tamen facere malum.

78. Non ſapit ille plurimum, qui novit plurima, ſed qui, quæ novit, ſapienter diſponit: non qui explanat recondita, ſed qui inquiri in vera: nō qui ratiocinatur multum, ſed qui appetit modicum; qui affectus ſuos contrahit: qui ſeipſo contentus eſt, & à fortuna independens.

79. Beatus ille, qui pluribus non eget,

get, ut contentus vivat, quàm ut vivat. In hoc egemus cibo, somno, veste, alioquè apparatu: in illud sufficit animus utriusq; fortunæ contemptor, æstimator cælestium, Deique æmulator, qui absque accessu alterius boni seipso beatus est.

80. Vis rebus omnibus dominari? contemne. Non parvus rerum *usus* contemptus est: quin & dominii pars melior

~~tempus est: quin & dominii pars melior~~
non possessio, sed *usus*, & *fructus*. Uti rebus nemo meliùs, ac virtuosus noverit, nemo magis de illis gaudere? nam major ejus *usus*, contemptus est. Cæterum quid post longũ rerum *usum* haberi solet, nisi fastidium earundem? idem habet ante felicitatem, qui contemnit.

DECAS IX.

81. Nullus magis servus ac improbus, nemo magis ingenuus ac virtuosus. Quæ enim libertas major, quàm vivere uti velis? hanc nemo tibi sustulerit. Virtoso fors ista non evenit, subest domino cupiditatum. Lex ei interdicit, quod appetit, & quod appetendum foret, vitia impediunt. Qui ex virtute vivit, ductum-
que

quæ rationis sequitur, illum nihil de proposito deturbabit.

82. Libertas nemini major contigit, quàm qui vult, quod Deus vult. Hujus voluntati nihil adversatur: semper enim exequitur suam. Ille verus sui dominus est, qui voluntatem accommodat rebus, non res voluntati. Qui secum ipso, uti
multa discant hic noster est liber est
 vult, unponit, ut per se liber est.

83. Malus tametsi imperet, servus est: bonus, etiamsi serviat, Rex. Ille non unus hominis sed multorum vitiorum mancipium redditur: iste sui Dominus est, & Monarcha suarum cupiditatum. Quid enim est imperare, nisi pollere potestate alteri non subjecta? Hanc solum, ait Chrisippus, reperire est in sapiente.

84. Patientia efficit, ut injuriæ non sentiantur: charitas, ut non inferantur. Si præter virtutem aliud non æstimes bonum esse, nec molestia quantavis videbitur mala, nec ullum infortunium grave. Non reputes te infamari ab eo, quod alter dixerit, sed quod tu putâris.

85. Nolim, studeas placere omnibus:
 age.

age potius, quod paucorum est. Fac satis conscientiae tuae, & quid alij blaterent, nihil pensi habe. Laus est malis displicuisse. Interest, quis opera tua probet, quis fugillet. Praestat enim placuisse sapientium aut bonorum uni, quam integro mundo malorum. Sensatissimè Philosophorum aliquis: non eris felix, nisi te populus irrideat.

86. Assuesce semper benè agere: qui à fama magnis impensis alitur; neque ulli morbo tam ægrè medeberis, uti existimationis laesæ: Sors est eam indipisci: sine industria nequit conservari.

87. Innocentissimè sese ulciscuntur probus, & improbus: ille si persistat probus esse, iste si incipiat. Felix vindicta! quæ sine partium præjudicio novit prodesse.

88. Si, quod adversum te dicitur, verum est? gaude te admoneri: si falsum? reputate te commendari, & insensum tibi. cū non haberet, quod objiceret, finxisse, Hoc laudari est non infamari, Nam apud res laus à perverso vituperatio est, commendatio.

89. Cur

89. Cur annuis tam facile calumniandi te, & exples vota volentis malè ? Irasceris ; quia te iratum vult. Exprobrat tibi, ut te irritet, non ut corrigat. Ulciscere te frustrando vota ipsius : idest, emendando te, non indignando, sed dissimulando, quasi læsus non fueris. Sapiens injuriam non accepit sed fert.

90. Si non potes mederi rebus, medere tibi ipsi, mitigando sensum aut contemptu illius, unde ortus est, aut advertentiâ incommodi, quod post se trahit pœnitudo rei jam non reparandæ. Quod si & damnum irreparabile sit, cave ne idem eveniat tibi. Potest ab alio casus inferri, cui remedium non sit: ut mederi nequeas passioni tuæ, nemo nisi tu ipse causaveris.

DECAS X.

91. Vitium iracundiæ sibi ipsi adversatur: tollit enim Rationem, ubi Ratione maximè opus est. Quo enim casu requiri magis judicium m putes, quàm ubi vel amentriâ liberandus es, vel periculo immani ? Quæ autem clementia mai-

ut ulciscaris te de alio, periclitari de vita tua? Vulnus tuum non claudis, si aperias læviori ictu alterius latus. Damnum quod putas tuum, non latebit vindicta alieno.

92. Si appetendo vindictam nihil egisti, quid superest nisi rancor, & dolor? Præbuiisti enim nova arma hosti tuo, id est ansam se vindicandi; atque adeò idem erit supplicium & vindicta; dumquè ultionem infers, ultionem pateris,

93. Premeris egestate? sed inde securus es: hoc opulentis evenire non solet. Sufficeret alterutrum; at tu meliori loco es: quia pejus videtur periclitari de vita quam in modico molestari.

94. Noli illud ambire, quod cum obtinueris, æquivalet amisso. Aurum simile est noxio humori, qui si non consumatur, consumit. Deo suo infidelis est, qui de eo quod superabundat, non dispergit in illos, qui necessarijs carent. Data sunt à Deo ut darentur.

95. Quæ dementia! ut nemini subiectus sis, te mancipium fieri nummorum. Si oportet, minoris certè infamiæ erit,

rit, subijci homini quàm metallo.

96. Ambitiosus, ut imperet hominibus, subdit se vitiis, & passionibus obedit. Qui causam suam credit fortunæ, malum elegit Advocatum. Meliorem fidem tibi virtus præstiterit cum ea non curabis, quid fors attulerit ; satis erit si imperes tibi.

97. Ab ira Fortunæ tuta mediocritas est: usuaalem illam reddit & sistit. In magnis censibus multa superflua sunt, omnia suspecta. Præstat non periclitari, quàm abundare. Tametsi in quosdam prodiga sit fortuna, nemini tamen, qui plus cupit quàm egeat, datura est satis.

98. Non inde te æstimes, quod vilipensionem aliquam tuleris moderatè : non plus virtutis habet patientia tua, quàm cupiditas ambitiosi, devorantis mille contumelias, ut potiatur optatis. Angloriaris virtutem tuam similem esse alterius vitio? quanti est, si iufferas pro bonis æternis, quod tot, alij tolerant pro caducis?

99. Melius est non affigi, quàm solatium accipere. Quæ in mundo universo voluptas? quod gaudium tale, quo vel unicus capiti tuo canus auferatur? At molestia non gravior te facit una senem. Prudentis est, servare sese casibus, in eventus instructum esse, absquè ambage solatiorum placidè quiescere, & optatissimâ pace gaudere.

100. Calamitas querula est, felicitas superbit. Nulla est conditio, quam non infestet vitium aliquod, nisi ubi virtus dominatur. Qui sistens in medio extremorum damna sapienter evitat, qui adversis non deicitur, nec prosperis elevatur, hic adipiscendæ virtuti proximus est, & Fini.

Philosophia
109
22. Melius est non singulis pariter
animi accipere. Quia in modo univer-
so volutus quod gaudium tale, pro vel
unius capiti tuo canis auferatur. At
melius non gravior te facit una lesio.
Pudenter est, tamen: letis capibus, in
eventus infirmitatem esse, adque amage
solationum aliquid ducit. & opor-
tuit per gaudere.
100. Cuiusque pariter est, letitias
inest. Melius est conditio, quam non
indistinctum spiritus, nisi ut virtus
inveniat. Qui illius in medio exte-
riorum datus sapienter evit, qui ad-
versus non deficiunt, nec propter eleva-
tur, hic aliquid de virtute proxi-
mus, & finis.

